

Poštnina plačana v gotovini.

LJATELJ

ŠTEV. 8 * AVGUST 1938 * LETO XII.

Človek je srečen, če je zdrav!

Varuj se tuberkuloze!

Tuberkuloza je največji neprijatelj tvojega zdravja!

Zdravje je največji zaklad vsakega človeka! Človeško življenje je že tako in tako kratko in zvezano z vsemi mogočimi nadlogami in tegobami, proti katerim se mora človek dan za dnem boriti. Ena največjih nadlog je bolezen, ki mu vznemirja lepo življenje. Ona ga uničuje in mu pretvarja življenje v muke in trpljenje. Ona upropača cele družine.

Dognano je, da je največji neprijatelj človeške družbe huda in težka nalezljiva bolezen tuberkuloza (sušica, jetika).

Treba je torej v boj proti tuberkulozi! V boj proti tuberkulozi pomeni isto, kar v boj proti prahu!

Uporabimo zatorej sredstva, s katerimi se lahko odpravi prah iz našega stanovanja, urada, šole itd.

Če pobrišemo prah, izginejo tudi tiste drobne klice, ki nam ugrabljajo roditelje, brate, sestre in otroke. Pa tudi pri tem moramo gledati, da uporabimo tako sredstvo, ki bo dodobra odpravilo prah iz hiše.

Če brišemo prah s Cunjo ali če ga pometamo z navadnim omelom ali metlo, se vzdigne po hiši in si s tem nismo nič na boljšem, ampak smo si celo škodovali, ker smo pognali prah in z njim tudi bolezenske klice v zrak. Z vdihavanjem pridejo te klice s prahom v naše telo, kjer se po volji razvijajo, in mi smo okuženi s tuberkulozo.

Edino pravo in res kaj vredno sredstvo za temeljito odstranitev prahu je preizkušeno higiensko **omelo «Impregno»**, ker ne vzdiguje prahu, ampak ga upija in s svojo kemično sestavo s klicami tuberkuloze vred zmelje v droben prašek, ki se potem kar otrese z omela!

Omelo «Impregno» je nagrajeno z diplomami, zlatimi kolajnami in zlatim križcem v Londonu, Toulousi, Mantui, Bologni in Solunu.

Ministrstvo za socialno politiko in narodno zdravje priporoča z dopisom št. 17472/1930 omela «Impregno» takole:

„IMPREGNO“, tvornica higienskih omel, ZAGREB

Na Vašo prošnjo z dne 7. maja t.l. priporoča ministrstvo na osnovi komisijskega poročila Centralnega higienskega zavoda omela iz tehle razlogov:

Omela «IMPREGNO» ustrezajo popolnoma svojemu namenu, ker zbirajo prah in ga ne vzdigujejo; dobro čistijo tla, okna in hišno opravo, ker upijajo prah in suho nesnago;

kažejo na vse strani prednosti pred navadnim čiščenjem in v precejšnji meri ustrezajo higienskim pogojem.

Element.

Učiteljica: «Anica, imenuj mi pet elementov.»

Anica: «Ogenj, voda, zrak, pivo...»

Učiteljica: «Pivo vendar ni element.»

Anica: «Pa je. Kadar nese sosed Brazda pivo, pravi naša mama: ljej, zdaj je Brazda spet v svojem elementu.»

*

O ti moški!

«Le moškim nič ne verjemi, dekle! Papa mi je tudi prisegal, da bo skočil skozi okno, če ga ne vzamem, pozneje sem pa zvedela, da je stanoval v podprtljaju!»

*

Definicija.

«Janko, kaj je to netopir?»

«Netopir, netopir... je miš, ki je šla k letalstvu...»

Razočaranje.

Pavla, t. č. nezaposlena, se ustavi pred oglasom, ki je bil prilepljen na steklena vrata konfekcijske trgovine: «Sprejmemo osebe obojega spola.»

«To je škoda, da imam samo enega!»

In uboga Pavla je šla razočarana dalje.

*

Nerodno.

Ona: «Povabili so me, da bi sodelovala pri majhni reviji v našem klubu. Kaj, misliš, bi rekli ljudje, če bi nastopila v kopalni obleki?»

On: «Hm... najbrže to, da sem te vzel zaradi denarja.»

*

Novi bogataši.

Zdravnik: «Kaj — pred enim tednom vam je otrok pogoltnil desetdinarski

novec, in vi prihajate k meni šele zdaj?»

Gospa: «No, taka malenkost vendar nima za nas nobenega pomena!»

*

Pozna ga.

«Danes je pa prav za prav tako toplo, da grem lahko mirno brez površnika na cesto.»

«Prav imaš, Tine. Tudi jaz imam sukno že v zastavljalnici.»

Adela in pekel.

Nekoč so se v družbi pogovarjali, kako mora biti po smrti v nebesih ali v peklu. Adela Sandročkova je kratko rekla:

«Zaradi podnebja bi bila rajši v nebesih, zaradi družbe pa v peklu.»

OTROŠKE VOZIČKE in igrače, kolesa in vse nadomestne dele dobite pri nas po ugodnih cenah

S. REBOLJ & DRUG
LJUBLJANA
Miklošičeva cesta

Izposojene knjige

Očka Dolencec je že drugi dan slabe volje. Hodi po hiši in se huduje:

«Zlodja peklenskega, kje so le moji naočniki! Saj to je tisti red pri nas! Če človek kaj kam položi, mu ne pustijo tam! Gospod učitelj mi je izbral v knjižnici tako lepo knjigo, pa kako naj jo zdaj berem? Če bi vedel...»

«Očka, očka!» se oglasi Anica. «Gospod učitelj vam pošilja naočnike, ki ste jih bili pozabili v knjižnici.»

Torej očka Dolencec zastavlja naočnike za knjige. Pa kaj to! Še mnogo drugih reči dajejo ljudje v zameno za knjige. Le vprašajte knjižničarja! Ta bi vam lahko povedal! Nič novega ni, če se najde v knjigi nož, svinčnik ali celo glavnik.

Občinska knjižnica je za vas velika dobrota, toda čitatelji so nehvaležni. Kaj si boste mislili o človeku, ki vrača izposojeno knjigo vso pomaščeno?

«Veste, snoči smo imeli za večerjo klobase, pa mi je na knjigo brizgnila mast.»

Uboge knjige, ki morajo delati družbo pri jedi! Uboge knjige v umazanih rokah! Kaj so zagrešile, da jim ljudje vihajo robove, da bi vedeli, kje so včeraj prenehali čitati? Samo tisti, ki ima lastno knjižnico in se mu vrne izposojena knjiga v obubožanem stanju, ve, koliko trpi knjižničar, če mu vračajo ljudje zamazane knjige.

V neki občini je skrbni knjižničar zavrnil vse knjige lepo v papir. Na belem ovitku se pozna vsak umazan prst. Toda ljubi občani so bili bolj prebrisani kakor knjižničar. Doma so knjige odvili in jih spet zavili, preden so jih nesli v knjižnico nazaj. Toda knjižničar je opazil, da je ovojni papir obrnjen narobe. In pa ovitki so bili zamenjani, saj je knjižničar to lahko spoznal, ker je bil na vsak ovitek zapisal številko. Nesporazum je nastal zato, ker so čitatelji prinesli domov druge knjige, kakor so si jih bili izbrali. Tako ni ostalo knjižničarju nič drugega, kakor da je ovitek zalepil, da ga ni mogel nihče odvit.

Ko bi mogla knjiga govoriti, bi prosila:

«Dragi čitatelj, umij si roke, preden bereš! Tako rada bi ostala čista! Ne pregibaj me! Nočem romati vsako leto h knjigovezu! Lepo te prosim, ne dajaj me otrokom, da bi se z menoj igrali! Saj so otroci ljubeznivi, toda ne razumejo me!»

In še drugače bi knjiga prosila in tožila, ko bi mogla. Imejte sočutje s to svojo najboljšo nemo prijateljico, ki vam toliko lepega pripoveduje! Ljubite knjigo, tudi če je samo izposojena! Dobra knjiga zasluži vašo ljubezen. B.

Kako varujemo knjige

Knjige imajo, kakor vse na svetu, tudi svoje sovražnike, pred katerimi jih moramo varovati. Skrbimo, da dolgo ostanejo lepe. Največji sovražnik je prah. Prah napravi knjigo grdo ter pokvari sčasoma robove papirja in barve. Zato moramo vzeti knjige, tudi če so v zaprtih omarah, zdaj pa zdaj iz njih, jih lepo otepti in z mehko krpo obrisati.

Nadaljnji sovražnik knjige je sonce. Topli sončni žarki knjigo preveč izsušijo, tako da se začne lepivo (klej) drobiti. Na soncu se izvežijo platnice in barve oblede. Zato moramo knjige pred soncem varovati; če je potrebno, imejmo zastore na knjižnici. Tudi blizu peči ali centralne kurjave ni pravi prostor zanje.

Dalje moramo paziti, da je knjiga dobro zaprta, drugače vnika vanje prah in mrčes.

Poglavje zase so seveda zavihani vogali, mastni, tintni madeži itd., ki nastajajo pri izposojanju knjig.

Razen tega pa imajo knjige tudi žive sovražnike, ki se neopazno prikradejo. Kadar odpremo knjižnico, opazimo večkrat tako imenovane «srebrne ribice», ki smuknejo naglo čez desko in izginejo. Te živalce se živijo z ostanki kleja in lepa ter tako zrahljajo vezavo. Zoper te škodljivke moramo natresti mrčesnega praška ali pa drobno zmletega belega popra. Na vsak način pa imejmo v knjižnici košček kafe, ki počasi izhlapeva. Ta duh potem odganja mrčes.

*„Vaša koža je vedno tako
lepa, gladka in brez poškodb!“*

*„Seveda, ker sem zvesta
milu, za katero vem, da
me polepša!“*

ELIDA MILA

Za
vse
žene

Elida Favorit

Uganke štev. 8

Križanka

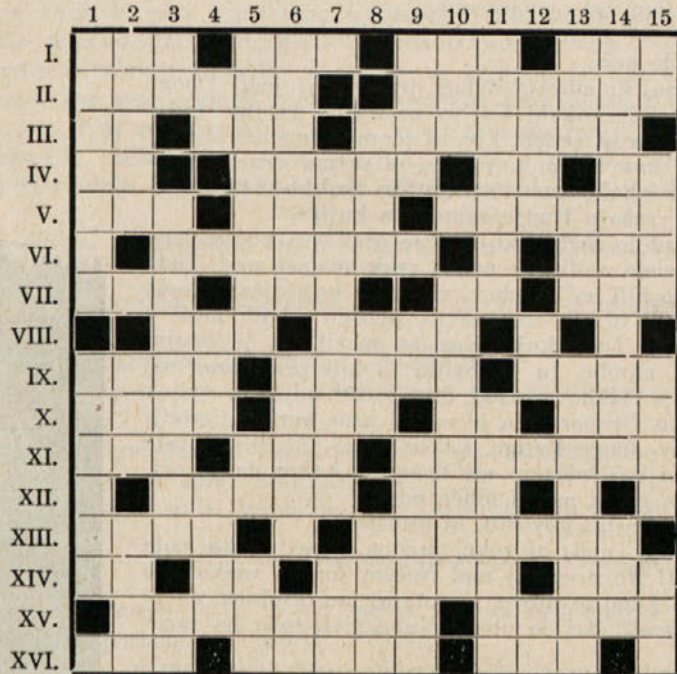
Besede pomenijo:

Vodoravno: I. čutilo; zaimек; reka v Bosni; glas; II. priroda; zločinec; III. mera; del živalskega telesa; plazi-lec; IV. romanski zaimек; zločinec; zaimек; zaimек; V. časomer; trška; prislov; VI. ptica; iglavec; VII. sorodnik; moško ime; oblika pomožnega glagola; žensko ime; VIII. šport; praznik norcev; IX. del žitne bilke; duhovniška čast; otok, ki ga imenujejo raj na zemlji; X. prižnica; žensko ime; kvarta; zdravilo; XI. moško ime; angleško pivo; žito; XII. moško ime; evropska prestolnica; XIII. moško ime; orjak; električen tečaj; moško ime; orjak; XIV. prislov; kvarta; geološka doba; prislov; XV. kmetija; električen tečaj; XVI. del obleke; ime evropskega politika; Čapkova drama.

Navpično: 1. španski pisatelj in filozof; cerkvena čast; 2. mesto v Abesiniji; oblika vode; tekočina; 3. francosko zlato; prizivno sodišče; del voza; 4. mera; žuželka; država v Aziji; 5. potrdilo o pristnosti; narobe predlog; priprava za ribolov; 6. prerokovanje; kraj v Sloveniji; ako; 7. del Grčije; pritiklina ognja; 8. žensko ime; časomer, del drevesa; 9. zločin; narobe kvarta; kraj v Sloveniji; 10. del dneva; kmetova obramba na polju; 11. priimek italijan-

skega pesnika; učilnica na visoki šoli; 12. država v Aziji; predlog; medmet; 15. mesto v severni Italiji; zaimек; vrsta

krokodilov; 14. vrsta ladij; predlog; 15. dve črki iz besede stanica; Rooseveltova ustanova; prvi letalec; šahovski izraz.

P. F.:

No je natararja Tobijo prvič med delom obšla omotica, je preplašen obstal. Bil je od osmih zjutraj pokonci in v kavarniškem dimu je moral neprestano poslušati naročila, tekati k blagajni in jemati tam listke, hoditi potem k oknu do kuhinje, na glas naročati pijače in potem postavljati skodelice na tсах z gibčnim zamahom pred goste. Že od petnajstega leta natarar Tobija ni zapustil dan za dnem, od osme ure zjutraj do polnoči, zakajene kavarne. Bil bi že sit življenja, ki mu ni dajalo nič več kakor prav toliko, da je mogel živeti, če bi ne bil imel zdaj že šest mesecev, noč za nočjo, po svoji službi kratkega srečanja, ki mu je neizmerno dosti pomenilo.

Tobijo je poklic vseh osem let telesno tako zelo zavzemal, da mu je ostala naivnost štirinajstletnega dečka in da nikoli ni pomislil, zakaj hodi dekcle, ki jo vsako noč nekaj časa

spremlja, isto pot kakor on. Čudil se je le, da more biti tako lepo oblečenemu dekletu njegova družba kar nekako všeč in da se ona ne spotika nad bledico njegovega otroškega obraza, pa nad utrujenostjo, o kateri ji je tožil že prvič, ko sta se srečala.

Katarina je bila. To je zvedel kmalu potem, ko ga je nagovorila. Njen «ti» je sprejel kot proletarsko zaupljivost med mladimi ljudmi in ni pomislil, da je pač posledica njegove poklica. Po službi je bil zmerom kakor v mrzlici. Njegove noge so bile kakor svinec težke od tekanja, od neštetihi kilometrov med mizami. Samo v glavi, med očmi, ki so se še od luči v lokalu bleščale, je čutil Tobija nekakšno plavajočo lahkoto, ki mu sicer ni dopuščala, da bi bil mnogo mislil, pač pa mu je segala prav do srca in mu srce lajšala in širila. Zlasti kadar je Katarino videl. Če je govoril z njo in ji v kratkih besedah tožil, da je utrujen, da komaj dviga noge, da pa je srečen, ker jo vidi. Preveč besed ni padlo

nikoli; tudi je ni nikoli vprašal, kaj pomenijo nenavadni klici drugih mladih žensk, ki so se izprehajale ob isti uri po isti cesti kakor Katarina in se niso mogle vzdržati opazk, ko so videle Tobijo in Katarino pod roko. Samo enkrat se je primerilo, da se je Katarina kakor skobec pognala na eno teh žensk in začela kričati nad njo. Tobija pa je medtem slonel ob zidu najbližje hiše in ni mogel poseči v prepir, ker ga je vznemirjenje prav tako prevzelo kakor tudi zdaj prvič med delom.

Naročila nekega gosta ni prav razumel, potem pa se je moral oprijeti bele marmornate mize. Prosil je plačilnega, naj za nekaj trenutkov prevzame namesto njega delo, in nato se je zgrudil.

★

V bolnišnici trkajo po hrbtu, ponavljati moraš število «dva in dvajset», dokler ti ne poide sapa, izdihavati, vdihavati, izdihavati, vdihavati. Trebuh ti otipujejo, in ko si jim pustil v skledici svoj pljunek, ti povedo: «Pozitivno!» Ni ti treba dolgo gledati zdravnikov; njih obrazi govore dovolj razločno: «Brez upanja! Hitra jetika!»

«Umr! bom, Katarina», je rekel, ko so ga izpustili iz bolnišnice in jo je prvič spet srečal na cesti. «Jetika, so mi rekli, hitra jetika!» Bolj se je opotekal kakor hodil. Hotel je iti domov. Sobo ima in tja pojde. V sobo, ki jo je imel Tobija, se je prišlo s hodnika. Majhen plinski štedilnik je imel v njej, posteljo, omaro, dva stola. V to sobo se je naselila Katarina, da bi ostala pri Tobiji. Imela je še dovolj denarja, da je kupovala mleko in kašo, žemlje in kruh. Dovolj, kakor je mislila, da bo Tobijo z dobro hrano iztrgala smrti. Prve dni se je vidno popravil. Zavedel se je svoje nepričakovane sreče. Tu je ležal, prav nič utrujen, na posteljo je dobival kosilo, postrežbo je imel, — in tisti, ki mu je stregel, je bila Katarina. Okoli telesa si je ovila spalni plašč iz barvastega kretona. Njen obraz brez ličila in ustnika je bil nekoliko ostareel, nežen otroški obraz, po Tobijevih mislih obraz angela. Če bi ne bilo globokih vdrtin pod njenimi očmi, gube v kotu njenih ustnic, bi ne bil mogel nihče slutiti črt njenega poklica. Ponoči je zlezla k njemu v posteljo. Ležala sta tesno objeta in imenoval jo je svojo nevesto. Njena pokvarjenost je bila otročja. Njemu se je zdela kot nedolžen sad sreče dveh, ki se ljubita. Denarja ni zmanjkalo, toda čez nekaj tednov se je zgodilo, da je začutila Katarina v nogah zbadajočo bolečino, kakor bi bila ona in ne Tobija nosila tase v dvignjenih rokah in morala hoditi dolge kilometre med mizami v kavarni. Ko je šla na trg, se ji je zmezglilo pred očmi. Izprva je samo pomislila: «Za božjo voljo, če se zgrudim tu na cesti, — bog ve, kam me bodo deli!» in potem: «Tobija čaka!»

★

«Dva in dvajset» je treba v bolnišnici ponavljati, izdihavati, vdihavati, in če je človek nezaupljiv do zdravnikov, ugame prav hitro, kaj se skriva za njihovimi pomilovalnimi pogledi. «Brezupno — jetika — hitra jetika.» In če dobro prisluhne, ujame besede: «Dekle s ceste, prava reč!» — «Res, prava reč», je pomislila Katarina. Da, če bi bil Tobija zdrav, močan, bi bila prosila za sprejem v zdravilišče, kamor so jo mislili poslati. Toda čemu naj bi ozdravela in se vrnila na cesto, če bi njega več ne bilo? «V lepoti umreti!» je pomislila. Te besede je slišala nekoč v mladih letih, in vselej, kadar jo je življenje trdo prijelo, si je rekla: «Nič ne de, samo da človek v lepoti umre!» šla je po mleko, ki ga nekaj dni Tobija ni imel, kupila je kaše in za ostali denar sadja, jabolk, ki so imela takšne rdečkaste lise kakor ona na licih. Poskrbela je za Tobijo, ki je hodil kakor preplašen srnjak po sobi in ki je kar zažarel od veselja in sreče, ko jo je zagledal. Še za trenutek jo je obšla želja, da bi živela, ko ga je ljubila, začutila je hlepenje po boju proti vsem in vsemu, vzlic svoji utrujenosti, vzlic bolečinam. Potem pa, ko je začutila, kako je njeno srce lahko in široko, pa vendar ne dovolj, da bi ga on lahko vsega prevzel, je zlezla iz postelje, in ne da bi bil on opazil, je odvila petelin na plinskem štedilniku. Da bi ne slišal, kako uhaja plin, se je pogovarjala z njim, in kadar sta molčala, je nalašč kašljala z ostankom svojih pljuč. V njegovi ugašajoči nežnosti je čutila, da je čisto srečen. «V lepoti umreti!» je pomislila.

Dvobarvno in dvodelno

je velika moda tega poletja. Pa je tudi zares mično. Vprašajte pa, kadar kupujete, ali je predmet, ki Vam ugaja, ali je blago tudi zares Indanthren pobarvano.

Indanthren
kljubuje soncu, vodi
in pesku.
Indanthren pobar-
vane reči imajo
Indanthren-etiketo.

SVEŽOST PRI PREBUJENJU!

Kako prijeten je občutek, ko se zjutraj prebudimo z dobro spočitimimi udi! Samo nekoliko kapljic kolinske vode „Soir de Paris“ Vas osveži, okrepi in ponovno poživi. Ta sijajna tekočina je dvojno parfimirana z Vašim priljubljenim znamenitim parfumom „Soir de Paris“ Bourjois.

Eau de Cologne
BOURJOIS
★ Soir de Paris ★

Človek in vesolje

Vsaka revolucija pomeni nenaden preobrat; navadno mislimo pri tem na politične revolucije, ki hipoma povzročijo važne izpremembe obstoječega družabnega reda. Imamo pa v zgodovini tudi revolucije v znanosti, ki so na mah podrlle dotedanja znanstvena naziranja.

Ena najstarejših znanosti je astronomija, veda o nebesnih telesih, njihovih kemičnih in fizikalnih razmerjih, njihovih gibanjih in njihovih zakonitostih, ter kozmologija, znanost o kozmu, o vesolju. Začetke te vede imamo že v starem veku, zlasti pri babilonskih in egipčanskih svečenikih. Toda tam je bila ta znanost verska skrivnost, ki je niso zaupali javnosti, temveč samo svojim najožjim učencem, tako da ne mo-

re mo vedeti, ali niso oni imeli morda že mnogo večjega znanja v tej stroki. V toku vsega razvoja te znanosti, skozi ves srednji vek, je veljalo geocentrično svetovno naziranje, ki je smatralo zemljo za središče svetovja. Nihče ni pričakoval preobrata. Kar je pogumno vstal Nikolaj Kopernik (1473 do 1543) in povzročil eno največjih revolucij v znanosti. V svoji knjigi «De revolutionibus» (O vrtenju nebesnih teles) je ovrgel geocentrični nazor in ga nadomestil s heliocentričnim, učeč, da je sonce središče vesolja, ne zemlja, da se torej zemlja vrti okrog sonca, ne sonce okrog zemlje. To je bil tak preobrat, taka revolucija v znanosti, da je vznemirila in dvignila ves svet. V vsem poznejšem razvoju znanosti o vesoljstvu in materiji (snovi), o smislu in smotru fizike ni bilo podobne, tako dalekosežne revolucije vse do leta 1905., ko je Einstein s svojo «Teorijo relativnosti» podrl vse staro znanstveno naziranje. Tako rušijo znanstvene revolucije obstoječe skrbno zgrajene, na dokaze, ki se zdijo skozi dolgo dobo let, desetletij in stoletij neovržni, oprte stavbe svetovnega naziranja in iz razvalin vstajajo novi nazori. Včasih sta bila zemlja in človek najvažnejša, potem pa sta postajala čim dalje bolj neznatna. Še v prvem desetletju 20. stoletja je veljal nazor angleškega učenjaka Newtona (1643—1727), ki je poudarjal strogo mehanično in matematično razlago vesolja, katero ovladuje en zakon, v katerem je vse precizno urejeno. Sonce, ki je veljalo nekoč za središče vesolja, je dandanes potisnjeno med premičnice in se vrti okrog drugih sončnih sistemov, kakor zemlja okrog sonca. To mogočno sonce, ki je skoraj milijonkrat večje ko naša zemlja, je spet v primeri z drugimi le neznamen planet. Ta sonca so tako daleč od nas, da učenjaki teh daljav ne označujejo več s kilometri, temveč s svetlobnimi leti (svetloba se širi s hitrostjo 300.000 km na sekundo!). Da pride svetloba teh sonc na našo zemljo, potrebuje nič manj ko dva milijona let.

Kaj je človek v primeri s tem neizmernim vesoljstvom? Niti toliko, kakor so najmanjši, nevidni organizmi v vodi. Pa si toliko domišlja! Bojuje vojne, sklepa pogodbe, triumfira nad premaganci, hlepi po oblasti — in vendar je vse to ničevno, ves človeški rod je v tem velikanskem vesolju neznamen, nevidno organsko bitje. Rodovi odhajajo in nastopajo novi brez vsakega sledu in učinka, vesolje pa hodi svojo vekovito pot.

NAGLUŠNI!

VIBRAPHON

nov pripomoček za sluh, praktično NEVIDEN, neelektričen, nobene žice, brez baterije, nikake pritlikline. Zdravniško preizkušen in priporočen. Zahtevajte takoj brezplačno prospekto in pogoje za

30 dnevno preizkušnjo.

APARATI VIBRAPHON

(Dep. 28.) Zagreb, Boškovičeva 3.

Nekaj o potovanju

Počitnice... dopust!... Pri teh besedah nehote mislimo na potovanje, na nove vtiske, na tuja mesta in dežele, in domišljija nam kaže pravljicne slike.

Ko pa napoči čas, da lahko odpotujemo v svet, pogosto napravimo zaradi neizkušenosti napake, ki nam zagrenijo potovanje in zmanjšajo veselje.

Najprej si moramo biti na jasnem, kakšen pomen naj ima naše potovanje. Ali potujemo zato, da si poiščemo primeren kraj za počitek, ali pa potujemo zato, da bi videli čim več novega, raz-

Dobro okus

je posebna prednost odvajalnega sredstva Darmol. Vrh tega deluje milo in brez bolečin. Zato uživajo odrasli in otroci radi Darmol

Opt. Reg. S. Nr. 7009/30

DARMOL

širili svoje duševno obzorje in poglobili svoje znanje.

Če potrebujete miru, pojdite v miren kraj in se ogibajte vsega, kar je združeno z naporom. Zdrave živce dobite na kmetih! Dolgčas in sveži zrak sta najboljša zdravnik, ki v nekaj tednih napravita iz vas povsem drugega človeka. S slastjo se predajte brezdelju in uživajte naravne krasote. Človek iz mesta naj se naučije zelenih travnikov in dišečih gozdov!

Če pa hočete videti mnogo novega in s tem čim več pridobiti na potovanju, si morate poprej zasnovati natančen načrt. Kdor si domišlja, da bo sam vse našel in vse videl, se zelo moti. Vsak potrebuje pouka in navodil. Slučajno lahko najdete lep kotiček, romantično ulico, zanimivo staroznano zgradbo, a največkrat pojdete kakor slepec mimo teh reči. Vsako potovanje zahteva korenite priprave. Dobro je, da si omislite zemljevid kraja, kamor mislite potovati, pogledate v leksikon, kakšne zanimivosti ima. Najbolje je pa, če se posvetujete s kakim znancem ali z znanko, ki je že potovala po tistih krajih in vas lahko opozori na vse, kar je vrednega, da si ogledate. Tako boste imeli od potovanja res korist in se gotovo ne boste vrnili razočarani z dopusta.

*Vesele počitnice
želimó vsem
naročnicam in
naročnikom*

Mr. Guggenheim in jaz — v slovenski legendi

Napisano leta 1934 za amerikance — Poslovenil in priredil dr. Joža Glonar

V razgovoru z ljubljanskimi časnikarji, ki so me neko soboto popoldne v Bohinju obiskali, sem omenil, da mi moja stara domovina, kjer sem se rodil, vedno bolj in bolj ugaja, da sem o svojem obisku napisal članek, ki ga bo priobčil ameriški mesečnik «Harpers Magazine», in da nameravam napisati kaj več o Sloveniji in mogoče tudi o ostali Jugoslaviji, kar bi mogoče dalo celo knjigo, nekako kar se da popolno sliko ljudi in države, kakor sem jo videl in gledal s svojimi ameriški očmi. Rekel sem, da z ženo nameravava iz Bohinja oditi kam drugam, mogoče v Dalmacijo, pozneje pa obiskati tudi druge pokrajine, Črno goro, Bosno, Hercegovino, Hrvaško, Srbijo. Po teh krajih bi se mudila zdaj kak teden ali dva, mogoče mesec ali dva, dokler ne bi prebrodila vse države. Najini načrti pa še niso bili prav nič določeni; vedela sva samo to, da bova mogoče celo leto preživela v Jugoslaviji.

Prihodnji ponedeljek so ljubljanski listi prinesli dolge članke o moji nameravani knjigi, in ni še minil teden, pa so ti članki že izšli prevedeni v hrvaških in srbskih listih. Listi, ki jim je v mrtvi politični sezoni primanjkovalo primerne gradiva, so se prav na široko razpisali o mojih izrednih pisateljskih uspehih v Ameriki ter so svojim čitateljem že desetič ali dvajsetič pripovedovali, da potujem po Jugoslaviji s pomočjo «Guggenheimove ustanove», ki jo je ustvaril neki napredni ameriški industrialec, ki ima v zahodnih Združenih državah severne Amerike neizmerne rudnike, po katerih je v zadnjih desetletjih delalo na desetisoče rudarjev iz Jugoslavije.

Takoj za tem sva z ženo začela dobivati nešteta pisma iz vse države, od ljudi in iz krajev, o katerih nisva prej prav nič čula, z vabili, naj prideva tudi k njim pogledat, kako živijo in kako je pri njih. Vse to je bilo popolnoma nepričakovano, vendar pa tudi precej laskavo in zanimivo.

Najbolj zanimiva pa je v zvezi s tem reč, ki sem jo zvedel, preden sem zapustil Bohinj. Slovensko ljudstvo je — po mnogih pokrajinah — okoli ustanovitelja Guggenheima in mene spletlo celo legendo, nad katero se je v resnici vredno zamisliti.

Kakor vse legende, je tudi ta moderna slovenska legenda na videz zelo preprosta stvar. Kdor pa pogleda k njenim globljim koreninam, k njenemu pravemu izvoru, bo naletel na kopico dejstev iz slovenske preteklosti in sedanosti, na katera moram opozoriti, preden bom legendo samo pripovedoval.

Tujcu, ki gre slučajno skozi Slovenijo, ali se v njej pomudi samo kratek čas, se bo zdelo, da prav nič ne vznemirja in ne razburja te čudovito lepe dežele, niti njenih prebivalcev, ki kažejo tej pokrajini soroden značaj. V delavnik ali nedeljo in praznik čuješ tod samo petje in smeh, vsepovsod: po vasicah in mestecih, poljih in travnikih, planinah in dolinah, po krčmah in pivnicah.

In vendar je nešteto reči, ki Slovenijo vznemirjajo in razburjajo, saj je sama del zapadnega sveta, s katerim preživlja enake družabne, gospodarske in politične težave. Poleg tega so Slovenci še razdeljeni na tri države, čeprav imajo v Jugoslaviji največji in najlepši del. Toda prav ta del, ki je obenem tudi po naravi najbogatejši, miče njihove sosede, da bi se ga polastili. Domače razmere pa tudi niso take, da bi lahko veselo popevali in mirno spali. Njihova deželica jim postaja pretesna in jim daje premalo kruha. Zemlje je premalo, poleg tega je še

skopa, kar pa je industrije, je po veliki večini v tujih rokah, ki domačine samo molzejo in izmozgavajo. Zaslужek je vedno manjši, davki in javne dajatve pa vedno večje. Zato izhaja mnogo smeha in petja iz zdravila, v katerem skuša Slovenec vtopiti svoje skrbi, in ki je temu zdaj «cviček», zopet drugemu «ljutomerčan». In smeh je še prevečkrat grenek, popevka žalostna...

Majhen narod na majhnem ozemlju, kakor je slovenski, je v stalnih skrbeh in strahu pred silami, ki so močnejše od njega in katerih se ne more obraniti. Poleg kuge, lakote in vojske, ki se naštevajo v litanijah, so še nezdrave gospodarske in nejasne politične razmere, pritisk in izkoriščanje od močnejših, brezvestnih posameznikov in skupin. Vse to ustvari v takem majhnem narodu občutek, da se mu godi krivica, zoper katero je brez moči. Če tega občutka ne more premagati s smehom in petjem, pa si spravlja legendo o Mesiji, ki bo prišel in vse uredil tako, da bo v redu in prav.

*

Najbolj priljubljen tak slovenski Mesija je kmeti kralj Matjaž, ki je pred davnimi, davnimi časi vladal nad Slovenci, in vladal modro in pravično. Ker je bil prijatelj ljudstva, se je vedno trudil, da bi s svojimi sosedi živel v miru, tako da so njegovi kmetje lahko v miru orali in sejali, želi in kosili. Pa je nad srečno, majhno deželo iz daljnih, tujih krajev prihrumela hudoba s silno vojsko in premagala kralja Matjaža in njegove vojščake.

Toda dobri kralj ni umrl. Zbral je ostanke svoje razbite vojske in se z njo umaknil v votlino neke gore. Skoro v vsaki slovenski pokrajini vam lahko pokažejo kakšno goro, o kateri se pripoveduje, da je v njej kralj Matjaž skrit. O njem pa se pripoveduje različno.

Eni pravijo, da je v sredi one votline okrogla marmornata miza, za katero sedi kralj Matjaž, njegova siva brada pa se zvija okoli mizinih nog. Kralj je star, utrujen od dolgega vladanja in strašnega boja s hudobnim sovražnikom, pa kar naprej spi. Včasih se zdrzne iz spanja, pogleda po svojih zvestih vojščakah, ki ga stražijo, potem pa zopet zadremlje. Nekega dne pa se bo zbudil, vstal od marmornate mize, zbral in uredil svojo vojsko, prišel z njo iz votle gore, pregnal vso hudobijo, ki slovensko ljudstvo pritiska, in zopet zavladal v miru nad ljudmi, ki bodo zopet mirno skrbeli za svoja polja in otroke.

Kdaj bo ta dan prišel, se različno napoveduje. Eni pravijo, da takrat, kadar se bo njegova brada devetkrat ovila okoli mize. Drugi zopet menijo, da takrat, ko bo prišel Antikrist na svet in namesto žita v brazde sejal denar. Zopet drugi govorijo o velikanskem meču, ki visi poleg kralja Matjaža na steni, in o pogumnem mlademu junaku, ki bo našel vhod v votlino in potegnil meč iz nožnice, nakar se bo kralj Matjaž s svojo vojsko prebudil in iz gore šel nad sovražnika.

Pripoveduje pa se tudi, da bo neko božično noč, ko bo vse pod belim snegom, pred vhodom v Matjaževo votlino nenadoma pognala iz zemlje zelena lipa. Cvetela bo samo eno uro, od polnoči do ene, toda njen sladki duh bo zadiljal po vsej Sloveniji in še preko njenih mej; pa bo pregnal zimo in priklical pomlad. Točno ob eni pa se bo z lipe začelo sipati njeno cvetje, in tedaj bo iz votline prišel kralj Matjaž, šel nad sovražnika, ga premagal in Slovencem zopet prinesel pravico, mir in boljše čase. «Ta

dan», tako navadno sklone pripovedovalec to legendo, «pa je menda še zelo daleč».

To legendo si Slovenci pripovedujejo že nad štiri sto let ali več. Za njihovim kraljem Matjažem legende vidi zgodovina ogrskega kralja Matijo Korvina, pod katerim so Slovenci doživeli kratko dobo boljših časov, ki pa sam ni bil baš kak vzoren kralj.

Danes pa se smejoči in popevajoči Slovenci v svojih stiskah oklepajo bolj modernih oseb, ob katerih pletejo z isto preproščino in z istim zaupanjem svoje moderne legende o modernih Mesijih, od katerih pričakujejo rešitve. In tako sva tudi midva, Mr. Guggenheim, ki mi je dal denar za obisk Evrope, in jaz, ki sem obiskal svojo staro domovino, postala junaka moderne slovenske legende, potem ko so se bili listi tako na dolgo in na široko razpisali o nama.

*

Čul sem jo v raznih oblikah. Če bi vse dejal v nekaj red, bi se glasila nekako tako:

«Saj ste menda že vsi kaj čuli o onem mladem fantu, Lojzetu Adamiču, ki mora biti res posebno brihtna mlada glavica. Bil je kmetski sin v vasi Blatu, tam nekje blizu dolenske Ribnice, ne one na Pohorju, pa je odšel v Ameriko, kjer je bil najprej delavec, potem soldat, pa spet delavec, nazadnje pa je postal pisatelj v angleškem jeziku, ki ga tam v Ameriki govorijo.

Leta in leta je Lojze pisal knjige in je postal zelo znan v velikem svetu na oni strani velike luže. Napisal je cel kup debelih knjig, nekatere s slikami, druge brez slik; ampak pravijo, da so one brez slik prav tako dobre kakor tiste, ki jih imajo. Vse mogoče reči je napisal, največ pa o naših izseljencih, ki v Ameriki delajo po rudnikih in tovarnah, pa je postal najbolj znamenit Slovenec v Ameriki.

Nekega dne pa je Lojze dobil pismo. Odpre ga — in kaj si mislite, kaj je bilo v njem? Pismo mu je pisal neki mož, po imenu Gugnhajm, ki je grozanski bogataš v Ameriki, eden največjih bogatašev celega sveta. On ima več zemlje, kakor je ima cela Slovenija, pa ni kar taka zemlja; rude so v njej, in milje in milje globoko — kakor pravijo na pol pota do pekla — je v njej vse polno srebra in zlata, železa in bakra, vse sorte rude. Ta Gugnhajm je bolj bogat in bolj mogočen ko kak kralj. Celo Jugoslavijo bi lahko kupil, pa bi mu še ostalo denarja v banki. V nekaterih rečeh je celo večji gospod ko katerikoli kralj, večji celo ko prezident Združenih držav, ki ga vedno drugi izvolijo samo za par let, Gugnhajm pa je Gugnhajm sam od sebe in kar naprej.

Mislite si, kako se je Lojze začudil, ko je videl, kdo mu piše! In kako šele, ko je bral, da ga ta mogočni gospod prosi, naj se Lojze o priliki pri njem oglasi! ...

Pa je Lojze res šel k njemu in Gugnhajm mu je dejal: «Prav vesel sem, da ste prišli. Blagovolite sestri? Neko reč imam na srcu, ki bo tudi vas zanimala, pa bi se rad o njej z vami pomenil.»

Tako je torej Lojze, oni fant iz Blata, sedel. In potem mu je oni bogati in mogočni Amerikanec, ki ni tak kakor so drugi bogataši in mogočneži, dal cigaro, in potem sta oba, Lojze in Gugnhajm, kadila in se pogovarjala.

«Glejte, mladi mož», je rekel tedaj oni mogočni Amerikanec Lojzetu, «menda ste že čuli, da sem res bogat mož. Več bogastva imam ko ga potrebujem. In kako sem si vse to pridobil? Kakor veste, imam nekaj rudnikov, ampak to ni pravi odgovor na vprašanje, kako sem tako obogatel. Zemlja z rudo je dobra šele tedaj, če se ruda izkoplje in predela. Dobro! Torej smo pač rudo kopali in jo predelovali, in če pravim, da «smo kopali», in «smo predelovali», hočem s tem reči, da so to opravljali naši delavci, naši rudarji!»

«Kdo pa so bili ti naši delavci, naši rudarji? Vse mogoče sorte ljudje. Mnogi med njimi pa so bili priseljenci, med njimi tudi vaši ljubi rojaki iz Slovenije, Hrvatje iz Hrvaške, Like, Bosne in Dalmacije, Srbi iz Srbije, Banata in Črne gore. V resnici bi ne bil smel reči, da so bili, ker še danes so med njimi. To so najboljši rudarji, kar jih sploh poznam. Kreпки in žilavi so, pa lahko delajo dalje in boljše ko katerikoli drugi. In za bogastvo, ki ga zdaj imam, se moram zahvaliti prav tako njim kakor komurkoli drugemu.»

«Vaše rojake, Slovence, Hrvate in Srbe, imam rad, v resnici prav rad. Zanimam se za one, ki so tukaj v Ameriki, prav tako pa tudi za one, ki so še ostali doma. Pa bi rad vedel, kako je kaj z njimi in z Jugoslavijo sploh, od enega konca do drugega.»

«Če se ne motim», je nadaljeval oni mogočni mož, «ste bili še majhen deček, ko ste prišli v Ameriko, in ne morem si misliti, da bi vedeli kaj več, kaj se je tam zgodilo od onih časov. Ampak vi ste prebrisan mlad fant, ki ima glavo na pravem koncu nasajeno, pa bi se midva nekaj zmenila. Pojdite nazaj v Slovenijo pogledat, in v Jugoslavijo in sploh v one kraje, namesto mene. Jaz bi rad vedel vse, kaj se tam godi — v politiki, knjigah, slikah, industriji, sploh v celem življenju. Vse bi rad vedel, posebno pa, kako je s politiko in s tisto krizo, ki jim tam, kakor pravijo, dela prav take preglavice, kakor nam tukaj v Ameriki. Take reči so meni neznane, kakor sem vam že rekel. Ker imam samo svoje rudnike in svoj denar v mislih, kar mi jemlje ves čas. Vendar pa bi vse to rad vedel. Potem bi mi — namreč vi in jaz in kar nas je še drugih tukaj — lahko kaj ukrenili, da bi se te reči kako preobrnilo.»

«Celo reč si mislim takole, da bi mi vi dovolili, da plačam za vas in za vašo ženo vse stroške za pot tja in nazaj in kar jih boste še imeli tam. Ostanite tam kako leto, potem pa pridite nazaj in mi povejte vse, kar boste tam videli in čuli — po pravici, prav tako, kakor je bilo in je — potem lahko, če se vam zljubi, napišete knjigo o vašem potovanju, da bodo tudi drugi ljudje tukaj v Ameriki lahko vedeli, kako je pri vas doma.»

Lahko si mislite, da je Lojze komaj verjel svojim ušesom, ko je vse to poslušal. Potem pa je tekel domov k svoji ženi, ki je Amerikanka, pa sta hitro pripravila svoje reči in se z ladjo odpeljala v Jugoslavijo. Sedaj sta oba tukaj pri nas — zaenkrat v Bohinju, kakor pišejo časniki — potem pa si bosta šla pogledat še druge kraje po Jugoslaviji.

Potem ko bosta tukaj med nami preživela celo leto, se bo Lojze s svojo ženo vrnil v Ameriko in bo onemu bogatemu in mogočnemu možu vse povedal, kar se tukaj med nami godi. In povedal mu bo vse, pa že res prav vse.

In oni veliki mož bo poslušal, kaj mu Lojze pripoveduje. In nekateri ljudje pravijo, da bo oni mogočni mož, ko bo zvedel, kaj in kako se godi ljudem v Jugoslaviji najbrže sam prišel k nam. Ogleдал si bo Slovenijo, Dalmacijo, Bosno, Hercegovino, Črno goro, Hrvaško in Srbijo, da bo videl, kako lepe in bogate kraje imamo. Nazadnje pa bo šel še v Beograd in spregovoril par besed s kraljem Aleksandrom in njegovimi pomočniki in svetovalci, ki so sami veliki gospodje, generali in ministri.

Nihče še ni tako odkrito govoril s kraljem Aleksandrom in njegovimi možmi, kakor bo govoril ta mogočni Amerikanec. Poprosil bo kralja, da bosta šla v kraljevsko palačo ali v kakšno drugo veliko hišo v Beogradu, in potem mu bo povedal vse, kar mu je Lojze Adamič pripovedoval, in bo rekel, da Lojzetu veruje, in kako dobro, pridno ljudstvo ima, ki težko živi, pa bi rado v miru oralo svoja polja, kosilo svoje travnike in redilo svoje otroke. Naj samo gre med svoje ljudi in si jih pogleda, kako živijo,

Fot. P. Balkanskv, Sofia

Obup

delajo in trpijo, pa bo videl, da so pomoči potrebni in vredni, ker so res tako dobri, kakor jih je spoznal med svojimi delavci on sam, Gughajm. In ker je res tudi vse to, kar mu je o njih pripovedoval Adamičev Lojze.

*

V težkih časih iščejo zbegana srca pomoči pri višjih silah. V stiskah, ki so jih nad Slovence prinesle Napoleoneve vojne, je izšel skrivnostni «Kolomonov žegen». V njem imamo natisnjeno celo pogodbo in prav natančno opisan ves obred, ki je potreben, če hoče kak ubožec, ki v svetu ne dobi zaslužka, stopiti v službo — kot hlapec, ali pa vsaj kot dninar — pri Bogu Očetu, o katerem je znano, da je moder, pravičen in dober gospodar, ki svojim ljudem ne dela krivice, a tudi ne pusti, da bi jo trpeli.

Petdeset let pozneje je izšla med Slovenci legenda o «Martinu Krpanu», ki je velika pesem slovenskega zaupanja v vladarjevo poštenost in dobroto. Toda vsa ta čustva veljajo edino vladarjevi osebi. Krpan govori in se pogaja samo s cesarjem, za cesarico, njeno hčer in dvorne dame

se ne zmeni, tudi «ministra Gregorja» odpravi na kratko, kakor bi ne storil mogoče niti ne s svojim hlapcem, če bi ga imel.

Legenda o Amerikancu Gughajmu in Adamičevem Lojzetu je nastala v Sloveniji iz tega, kar so ljudje brali po domačih časnikih. Temu gradivu je dala obliko naravna ljudska domišljija, ki je stara dediščina preprostih ljudi. Barvo so jim dale vsakdanje skrbi današnjega časa, današnje pritožbe, želje in pričakovanja. Življenje pa ji je vdahnilo staro, toda še vedno živo prepričanje, da je Amerika nekak vir vsega dobrega, prava obljubljena dežela.

Ko sva pozneje s Stello potovala po Dalmaciji, Bosni, Hrvaški in drugih pokrajinah, sem zvedel, da se tam pripovedujejo enake legende. In marsikje sem srečal stare izseljence, ki so se iz Amerike vrnili v domovino, pa so me sedaj nalašč poiskali, da so mi lahko pripovedovali, kako je bilo v onih časih, ko so še delali za — «gospoda Gughajma».

IZPOSJOJENO odlikovanje

Zakaj, za vraga, mi je pri pogrebu mojega starega, ljubega prijatelja Zaplotnika nenadoma prišel na misel neki drug pogreb, ki sem se ga bil udeležil že pred davnimi leti, takrat, ko sem bil še droben deček — pogreb strica Bezlaja? Zakaj? Mogoče, ker sem se ob pogledu na blazino s pokojnikovimi križci in medaljami, ki jo je nekdo nosil med šopki in vencji, spomnil na neka druga odlikovanja, ki so krasila nekoč prsi mojega strica in ki so povzročila po njegovi smrti neko tako smešno, nepričakovano dogodivščino, da se zaradi nje še štirideset let pozneje — za krsto dragega prijatelja — nisem mogel zdržati smeha.

Najprej je treba povedati, da se moj stric in moja teta Bezlajeva nista bogve kako razumela... Da se bolj jasno izrazim: sovražila sta se. Vzrokov je bilo dovolj. Medtem ko je bila moja teta rada dobre volje, razposajena, darežljiva in celo malo lahkoživa, se je moj stric, suhoten, pokvečen možiček, ki ga je mučila kronična bolezen na jetrih, odlikoval z razdražljivostjo, s prihuljeno, nadležno ljubosumnostjo in s skopuštvom. Lahko si mislite, da taki ljudje pač ne spadajo skupaj. Njuno zakonsko življenje bi bilo kmalu postalo neznosno za oba, če bi ne bil moj stric, ki je bil strašno zaposlen s finančnimi zadevami, skoraj vedno zdoma in če bi moja teta, ki je bila precej zaljubljen z njo, ne bila — kakor se je spodobilo — izbrabila svojih samotnih ur.

*

Nekega lepega dne je moj stric nenadoma umrl. In ko so odprli njegovo oporoko, so zvedeli, da zapuščča večino svojega premoženja raznim zavetiščem, daljnim sorodnikom in neki sestri, stari samici, ki nikdar ni obiskala svojega brata, ker mu je zavidala.

Ta brat je bil vrhu tega v oporoki do pike natančno določil, kako naj ga pokopljejo. Želel je sijajen pogreb. Ne ene podrobnosti ni izpustil. Naštel je šopke, vence in zlasti vsa odlikovanja, ki naj se lesketajo na krsti, kakor so se mu v življenju lesketala na prsni. Zahteval je celo, da naj jih po njegovi smrti pripno na veličastno blazino iz črnega žameta, ki naj ga spremi prav do poslednjega domovanja.

Na nesrečo je ob stričevi smrti vladal v stanovanju stršaški nered — tete, ki je bila često odsotna, slučajno tudi tisti dan ni bilo doma. Poklicali so jo brzojavno, in ko se je vrnila, je bilo seveda vse narobe. Zategadelj je razumljivo, da so naslednji dan, hoteč zadostiti pokojnikovi poslednji volji, povsod iskali njegova znamenita odlikovanja, pa jih nikjer niso mogli najti. Nastalo je splošno vznemirjenje: dediči so se razburjali in stričeva sestra, stara devica, se je tako ujezila in vzkipejala, da je ozmerjala vse po vrsti in teti, vdovi Bezlajevi, celo zabrusila v obraz, da ji je skrb za domače ognjišče prav tako deveta briga kakor zakonska čast!...

To je bil ogenj v strehi! Teta je ob takem očitku najprej kar okamenela, potem jih je pa začela brusiti nazaj, pa kakšne! Nenadoma — bog sam vedi, kaj se ji je posvetilo v glavi — pa se je umirila, skomignila z rameni in smeječ se izjavila: da je vse dobro, da se nič tako ne izgubi, da bi se ne moglo najti, če vse natanko preiščeš, in da bo o pravem času poiskala vsa odlikovanja do zadnjega in jih pripravila za pogreb...

Ko sem drugi dan zjutraj — bil je to zadnji dan pred pogrebom — spet prišel s starši v hišo žalosti, smo našli tam teto vso oblečeno, s klobukom na glavi. Rekla nam je, da mora po ne vem kakšnih nujnih poslih brž v mesto,

in se ponudila, da me vzame s seboj, češ da mi bo dobro delo, če grem malo na izprehod. Odšla sva torej, in sicer zelo naglo. Teti se je tako mudilo, da sem komaj capljaj za njo. Ko sva zavila okrog ogla v stransko ulico, sva se nenadoma znašla pred nekim jako elegantnim gospodom, ki se mi je zdel mlajši od moje tete. Pozdravil jo je. Ustavili smo se za nekaj minut in kmalu skupaj krenili dalje. Kam smo vendar bili namenjeni? Hodili smo precej časa. Naposled smo le vsi trije prispeli na prostorni Glavni trg. Tu sta se teta in njen spremljevalec malo obotavljala, nato pa sta se odločno obrnila proti neki trgovinici v bližnji pasazi.

— Tamle bova prav gotovo našla, kar iščeva, je rekla teta.

Kaj je vendar iskala?

Stopili smo v trgovinico, kjer je priletel prodajalec vzel iz steklene omare in razpostavil po suknu na pultu celo zbirko redov in odlikovanj vseh barv in različnih oblik. Jaz še vedno nisem prav razumel, zakaj gre. Šele pri naslednjih besedah se mi je posvetilo v glavi.

— Kratkotamo, je rekla teta svojemu spremljevalcu, vsa odlikovanja so podobna drugo drugemu, če jih lepo razvrstim po blazini, se bo celo njegovi sitni sestri samo bleščalo pred očmi, pa bo vse v redu.

— Toda, je ugovarjal elegantni spremljevalec, kaj mi nisi nekoč pravila, draga moja, da je bil tvoj soprog odlikovan tudi z nekim redom, saj se spominjaš, z nekakšno perzijsko zvezdo... ki ima na sredi... pravi rubin?

Ob tem ugovoru se je moja teta nekam zamračila.

— To je pa res, je dejala, vsi bodo takoj opazili, če tiste zvezde ne bo vmes!

Potem je povzela:

— Razen če... Oh! Kaj bi pa zdaj? Pogledj no!... Tamle v stekleni omari! Ali jo vidiš? Tistale bi pa bila!

In je pokazala na zvezdo s pozlačenimi roglji, ki jo je na sredi res krasil velikanski rubin.

— Toda, je osupel vzkliknil njen spremljevalec, ko je pogledal v vitrino... cena! Osem tisoč...

A moja teta se ni dala ugnati v kozji rog. Izjavila je:

— No, če kupiva ostala odlikovanja... nam bo gospod gotovo rad posodil zvezdo.

Tako so se bili tudi dogovorili. In ko sva se vrnila v hišo žalosti, je moja teta zmagoslavno ošinila svojo svakinjo in napihnjeno odjadrala v pokojnikovo delavnico....

*

Štiri in dvajset ur pozneje sem sedel s teto v eni izmed kočij za žalujoče ostale in občudoval veličastni učinek lepe črne blazine, posejane z odlikovanji, med katerimi se je slovesno blestela znamenita izposojena zvezda. Zdaj pa zdaj sem smeječ se pogledal svojo sosedo, ki mi je ob vsakem smehljaju pomembno stisnila mojo sokrivo roko. Joj, takrat še od daleč nisva slutila, kaj naju čaka!

Vse svoje življenje — pa če bi doživel sto let — se bom živo spominjal prizora, ki se je malo pozneje odigral na pokopališču.

Stali smo tedaj okrog groba, v katerega so bili pravkar spustili rakev. Duhovnik je odmolił pogrebne molitve in trije ali štiri črno oblečeni gospodje, stričevi prijatelji in tovariši, so se zapored poslovlili od pokojnika. Opisovali so njegovo zaslužno življenje in na vse pretege hvalili njegove velike finančne sposobnosti. Nenadoma je pristopil zadnji govornik... še zdaj ga vidim, droben človeček je bil, poklonil se je pred odprtim grobom in pričel govoriti. Govoril pa je tako dolgo in enolično, da me je kmalu zazibal v ne-

Fot. I. Frelih
Fotoklub Ljubljana

Na molu

kakšno prijetno dremavico, iz katere me je spet prebudil s temile besedami: «Zbogom torej, dragi moj tovariš in prijatelj! Počivaj v miru... ti, ki si v življenju samo delal in bil za to svoje neprestano delo tolikokrat častno odlikovan. Naj te ta odlikovanja, ki so bila samo skromno priznanje velikih zaslug, dičijo tudi mrtvega, kakor so te dičila, ko si še živel med nami!»

Po teh besedah je namignil uslužbencu pogrebnega zavoda, ki je nosil blazino iz črnega žameta, naj stopi bliže z odlikovanji. In... In govornik jih je snel drugo za drugim in jih, poslavljaje se od dragega pokojnika, zaporedoma zmetal v sveže izkopano jamo. Ko so tako po vrsti zamolklo padala na krsto, me je že imelo, da bi skočil h govorniku in ga zgrabil za roko, saj se mi je zdelo, da je popolnoma zblaznel, zlasti ko je potegnil z blazine zvezdo, lepo zvezdo z velikim rubinom, ki se je prav tisto minuto čudovito lepo lesketal v poletnem soncu, kakor da se ves blesteč in obupano krvaveč poslavlja od nas.

Govornik je sklenil svoj poslovljni govor, grobarji so začeli takoj zasipavati krsto, ko je prvi zamahnil z lopato, sem pogledal teta in opazil, da je vsa bleda, potna in da se grize v ustnice, najbrže, da bi ne zakričala... Potem pa je dvakrat z desnico potegnila po znojnem čelu in brez zavesti padla v roke mojih staršev, ki jih je taka žalost vidno presenetila. Vsi navzočni so kar osupnili, saj takega konca nihče ni pričakoval. Kdo bi si bil mislil, da je pokojnega soproga tako rada imela! Pa je nihče ni prav poznal! Vsi so krivo sodili! Jej, jej!

Samo eden ni bil nič iznenaden in si je znal pravilno razlagati tetino razburjenje, to sem bil jaz, ubogi otrok... Ne, ne samo jaz. Pozabil sem! Še eden je vedel za pravi vzrok nenadne žalosti vdove Bezlajeve: mlad, eleganten gospod, ki se je takoj, ko se je bila moja teta onesvestila, preril skozi množico, planil k njej in jo izkušal spraviti k zavesti. Bil je to gospod, ki naju je prejšnji dan spremil v pasažo ob Glavnem trgu.

Prevedel d'Artagnan.

Fot. Slavko Smolej, Jesenice

Prodajalke sadja na Korčuli

Srečanje Heleno

Drevje, stoječe v globoki tišini za zidom bolnice, diši po dežju. Kapljice vode se leskečejo na javorovih listih, polzijo ob listnih žilah in padajo druga za drugo na tla ter merijo čas, ki je tako strašno kratek med dvema večnostima.

Na drugi strani ceste nekdo gre, toda vonj zraka in listja me je tako prevzel in moje oči je sinje nebo tako oslepilo, da ne vidim, kdo gre tam po hodniku ob malih vilah z odprtimi okni, s svetlicami in z lajajočimi psi. Njegovi koraki so drobni in lahki. Nenadno pa se njihov brzina začne ustavljati. Vidim mlado dekle nenavadno bele polti, jasne kakor kristal in obrobljene s težkimi valovi temnih las. Dekle stopa počasi in tudi ona gleda name. Usta so lepa in rdeča, sence pod očmi neizmerno nežne. Roke, ki v lahnem ritmu spremljajo gibanje vitkih nog, nežne prsi, ki napevajo svetlo tkanino obleke, lepa oblika glave in snežnobeli tilnik — vse to se začneja hipoma prelivati v nagli, divji obtok moje krvi; prijeten mraz me stresa, nekaj me zbode nekje v prsih, prijemlje se me omotica!

Zdaj spet upiram pogled v lepe daljave na jugu. Toda po nekoliko korakih, o katerih še danes ne vem, ali niso bili opotekavi, ne morem dalje. Ustavim se in gledam nazaj. Deklica je ravno na vogalu, ozira se in na ustih se javlja smehljaj. Rad bi se vrnil, a nimam poguma.

Toda ko sem bil že na koncu dolgega zidu bolnice in se je pred menoj razprostiralo svetlozeleno polje, sem se naglo obrnil in hitel nazaj, tja, kjer sem videl deklico nazadnje. Dolga ulica je šla nizdol, a bila je pusta in prazna. Deklice ni bilo nikjer.

Iskal sem jo celih šest mesecev, ki so minili od tistega dne do mojega odhoda iz tega mesta. Iskal sem jo po ulicah, parkih, na polju za mestom, v gozdu, ki je segal do zadnjih mestnih hiš, iskal sem jo v zanemarjenih predmestjih, po neznanih cestah, v gledališču, na koncertih, v kavarnah, povsod. Vse zaman.

Šele ko sem se čez dve leti vrnil iz tujine, sem jo spet videl. Moj prijatelj, ki je stalno živel v Parizu, me je prosil, naj oddam nekaj njegovih risb ravnateljju M., ki je stanoval v Bolniški ulici našega mesta. Vrata hiše, kjer je stanoval v drugem nadstropju, so bila zaklenjena. Pritisnil sem na beli gumb zra-

ven imena ravnateljja M. Služkinja, ki mi je prišla odpirat, me je peljala v sprejemnico. Risbe sem položil na mizo in čakal. Kmalu so se odprla vrata in namesto ravnateljja M. se je pojavila ona. Zrl sem vanjo brez besede, nisem se mogel ganiti z mesta, tako da je ona stopila k meni. Zardel sem, ker sem se zavedel, da moram nekaj reči, a se nisem spomnil niti na eno besedico človeškega govora. Bila je očitno začudena. Njen pogled je zdrsnil na moje roke, ki so mi visele brez moči, in je slednjič zablodil na mizo. Takoj je spoznala risbe, ki jih je pričakoval njen oče, in rekla:

«Ah, vi prihajate iz Pariza.»

«Da, iz Pariza», sem dejal kakor v sanjah.

Podala mi je roko in šele zdaj sem se spomnil na to, kar sem ji hotel povedati. «Jaz sem vas že nekoč srečal. Bilo je ravno po dežju.»

«Da, vem. Sedite, prosim!»

Sedel sem v naslanjač, ona pa je sedla na nizko zofo nasproti. Nisem odmaknil pogleda z njenega obraza. Bil je še lepši kakor takrat in sence na ustih so bile še nežnejše in očarljivejše kakor v moji razvneti domišljiji. Ne vem več, o čem sva govorila, in tudi ne vem, ali sem govoril pametno, ker sem bil ves osredotočen v pogled nanjo. Njena usta so bila pri smehu in izgovarjanju nekaterih glasov čudovito lepa. Nenadno pa mi je vendar zdrsnil moj pogled nizdol in videl sem njene rame, grudi, roke, sklenjene na kolenih in — ah, ali je bil to pekel ali raj, resničnost ali krute sanje? Čutil sem, da opaža moj pogled. Bil sem v zadregi. Toda ko sem zopet dvignil svoj pogled, se je smehljala. Nastal je kratek molk, ki sem ga prekinil slednjič s tem, da sem vstal ter naglo in zmedeno izpregovoril nekaj besed, češ da moram oditi...

To je bilo v najlepši jeseni. Čeprav sem se na vso moč branil, sem obiskoval vse kraje, kjer sem mislil, da jo bom videl. Zaman. Šele nekega večera v februarju...

Šel sem po ozki ulici med nizkimi hišicami obrtnikov in delavcev. Na križpotju je švignila človeška postava. Tema za svetilko jo je naglo skrila. Slišal pa sem še njene korake. Potem sem prekoračil svetlobni krog okoli svetičke. In zdajci se mi je zazdelo, da so koraki utihnili in da se je tisti, ki je šel pred menoj, ustavil ali pa nadaljeval svojo pot po svežem snegu. Toda nenadno sem zopet čul korake, ki so bili čedalje hitrejši.

Šel sem naprej mimo na pol podrhtih plotov, mimo drevesnih debel, ki so metala široke sence. Ravno tam, kjer se odcepi od ceste, po kateri sem korakal, poljska pot, sem jo srečal.

«Kaj pravite k temu, da se ne bojim v temi tako zapuščenih krajev?» je rekla. «Pa tudi vi hodite radi v te kraje, kakor vidim.»

«Da, saj je tukaj tako lepo...»

Na sivem nebu se je ostro risalo obzorje, v vetru so šumele veje golih dreves. In ta samota, ta zapuščenost! Zasneženo polje se je izgubljalo v temi kakor v veliki globočini.

«Zakaj ste odšli tako naglo od nas — takrat?»

«Saj mi niste rekli, naj ostanem...»

«Hotela sem, da bi še ostali», je dejala vnemarno.

Hkrati pa je s čudno, komaj znatno, a vendar nedvomno kretno stopila na poljsko pot. Šel sem vstric nje, korakala sva nekaj časa molče, kar se je ustavila pri mogočnem drevesu in zrla vame z nekim posebnim, ostrim, a pri tem utrujenim pogledom. Njene roke so bile blizu mojih. Morda jih je dvignila prav takrat, ko sem jaz svoje, zakaj nenadno sem jo držal za obe roki. In potem sem jo stiskal k sebi z močjo, kakršne si nisem nikoli pripisoval. Položila je glavo na mojo ramo, njena usta so izzivala in oči so medlele in mežale. Pred očmi mi je stala slika, pred katero sem takrat zbežal, in res, njen obraz je bil enako snežnobel in njeno telo enako prelestno... Sklonil sem se, a nisem je takoj poljubil. Pogledal sem na njene priprte veke, a videl sem le temo; niti najmanjšega zabliska ni bilo v njih. In ko sem zopet čutil in si mislil, da ne stojim pred menoj v kožuho, temveč taka, kakor sem jo videl takrat — vso v obnaženi lepoti, sem položil prav lahno usta na njena. Vzdrhtela je, telo se ji je vzvalovilo, oči so se ji široko odprle. Žar in slast sta v njih vzplapolala. Nervozno se je zdrznila in njena usta so se približala. Toda jaz je nisem poljubil. Nisem se upal. Ona pa me je objela in se vsesala v moje ustnice. Kakor alkohol ali strup je ta poljub prešinil vse moje telo. Klobuk mi je zdrsnil na tla.

Ne vem, kako dolgo je to trajalo. Bil sem ves omamljen. Takoj pa sem se zavedel, ko je rekla:

«Škoda, da je mraz in sneg.»

In takoj je dodala z globokim, zlim glasom:

«Sovražim sneg!»

Pobral sem svoj klobuk. Toda ona se je že vračala na cesto.

Šel sem za njo kakor grešnik. Na cesti se je stisnila k meni in dejala:

«Lahko greste še malo z menoj.»

«Samo malo? Z vami bi šel do konca sveta — kamor hočete.»

Zasmejala se je.

«Kdaj se bova zopet videla?» sem zašepetal tako tiho, da nisem bil prepričan, ali me je razumela.

«Ne vem. Take reči prepuščam naključju.»

To ni bilo lepo. Čutil sem to. V tem na prvi pogled brezpomembnem stavku sta se skrivala globok pomen in bridka resnica. Bridka zame, zakaj beseda naključje je zvenela tako votlo in hkrati zlomiselno, da sem se stresel. Takrat seveda še nisem slutil, kdo je prav za prav ona. Takrat nisem vedel, da je vse to brezmejna propast krvi.

«Dobro», sem rekel. «Ampak potem najino srečanje ne bo tako kratko...»

«In tako nedolžno kakor danes, hočete reči, kajne?»

Prikimal sem. Ona pa je nadaljevala:

«Ne vem. Ne vem, kaj bo z menoj jutri, in ne vem, kaj vam bom rekla, ko se zopet srečava. Morebiti boste razočarani. Vselej, kadar se mi izpolni želja, moja življenjska sla in — ljubezen, spoznam, da sem prav za prav hotela nekaj čisto drugačnega.»

Molčal sem nekaj časa. Potem sem se nečesa spomnil in rekel.

«Vzemiva to od drugega konca: ali hočete, da se srečava?»

«Moram oditi. Na svidenje!»

Naglo je odšla. Morda bi bilo vse drugače, ko bi bil stekel za njo.

Začelo je snežiti in hodil sem še nekaj časa sem in tja.

*

Toda že drugi dan mi je telefonirala, naj pridem, češ da bo sama doma. Nisem mogel dočakati ure, ki jo je določila. Brž po kosilu sem šel za mesto in blodil po polju in gozdu kakor brezumen. Prišel sem nekaj minut pozneje, in ko sem pozvonil, je odprla vrata služkinja. Nekoliko me je to presenetilo, zakaj mislim sem, da mi bo ona sama odprla. Toda v sprejemnici sem čul moški glas. Služkinja mi je rekla, da gospodična prosi, naj vstopim.

V naslanjaču, kjer sem takrat sedel jaz, se je šopiril mršav mladenič. Ona je sedela na nizki zofi — prav tam, kakor takrat. Ni vstala, ko sem se pojavil na pragu sobe, samo z roko je pomignila in mi pokazala na zofu zraven sebe. Sedel sem in kakor v sanjah poslušal razgovor, ki ga moj prihod ni prav nič prekinil. Od sramu me je obličala rdečica, ker se onadva nista prav nič zmenila zame. Njena obleka je bila prav tako izpodvihana nad kolena kakor takrat, toda njen družabnik se za to niti zmenil ni.

Šele po dolgem času se je obrnila k meni in rekla nekako brezbrizno:

«Mislim, da vam ne bo treba dolgo čakati. Oče se vsak hip vrne.»

Potem je podala roko svojemu družabniku in rekla:

«Na svidenje! Gospod D. (in pokazala je name) je prišel na obisk k mojemu očetu, ker se odpelje v Pariz, pa bi oče rad poslal po njem svojemu prijatelju, ki živi v Parizu, nekaj risb slikarja V. Ah, čisto sem pozabila na to, da bi seznanila oba gospoda...»

Neprijetno se je zasmejala in vneumno izgovorila ime mršavega mladeniča. Ta je vstal, me nevljudno pogledal in šel k vratom. Ona je šla za njim in se vrnila šele čez precej dolgo časa.

«Naša Mimica je odšla, morala sem mu odpreti vrata.»

Na to nisem rekel niti besede, ker sem bil prepričan, da se je zamudila mnogo dalje časa, kakor je bilo potrebno. Ona pa je sedla na svoje mesto. Vstal sem in sedel v naslanjač.

«Zakaj bežite od mene? Se me bojite?»

«O ne! Takoj vam pojasnim. Ko sem takrat tukaj sedel...»

«Kako ste dolgočasni! Spominjate se na reči, ki so že davno minile.»

«Kdo je bil ta človek?»

«Saj sem vam povedala. Predstavila sem vam ga.»

Bila je že tema, toda ona ni prižgala luči. Čas je tekel in jaz nisem niti slutil, kako pozno je že. Pa kaj mi je bilo do tega, koliko je ura! Želel sem, da bi bila to cela večnost.

Potem je zaspala zraven mene, z obrazom v mojih dlaneh. Še nikoli nisem čutil ničesar tako nežnega in toplega. Toda čez nekaj minut se je prebudila in poskočila, rekoč:

«Za Boga, vi ste še zmeraj tu?»

Hitela sva po stopnicah. V vsej naglici sva se pri vratih poslovila. In prav je bilo tako, ker sem čutil, da bi ne bilo slovo niti nežno, niti pristržno. Poznal sem jo že.

Ulica je bila brez ljudi.

Čez nekaj dni me je spet povabila. Toda komaj sem sedel, je prišel tisti suhi mladenič. Vse se je ponavljalo, razlika je bila samo v tem, da je tokrat ostal on in je mene spremila k hišnim vratom. Bil sem užaljen in nisem izpregovoril niti besede. Šele zunaj sem začutil vso to igro kakor bodljaj z nožem v hrbet. Oprezoval sem pred hišnimi vrati. Nikogar ni bilo iz hiše. Šele okrog polnoči je šel tisti človek domov.

Ne vem prav, kaj se je z menoj godilo. Drugi dan je prišel k meni lastnik nočnega lokala, ki je bil oddaljen komaj petdeset korakov od hiše, kjer sem ponoči oprezoval. Zahteval je od mene večji znesek. Bržkone sem bil tam in sem iskal pozabljenja v alkoholu.

Tisti dan sem blodil za mestom do poznega večera.

*

Čez nekaj tednov mi je pisala. To je bilo najbolj vroče ljubavno pismo, ki sem si ga le mogel misliti. Prosila me je, naj pridem v L. ter jo poiščem v hotelu M., kjer je stanovala. Samo po sebi se razume, da sem se odzval.

Bil sem pri nji tri dni in tri noči. Toda ko sem se — po dogovoru — čez nekaj dni vrnil, sem jo našel v pijani družbi nekoliko moških in dveh razuzdanih, ne več mladih deklet. Iz nji-

hovich pogovorov sem posnel, da so taki sestanki pri vinu običajni. Govorila je z menoj le malo, in ko sem moral na vlak, se je razjokala. Ponavljala je zmerom isti stavek, ki ga nisem razumel. Slednjič pa sem jasno slišal, ko je rekla:

«Vsa moja nesreča je v tem, ker sem že davno izgubila svojo mater!»

Ves presenečen sem zrl vanjo. Ona, lepa in — izgubljena v zmedi svojih strasti, je bila zmožna vsake grdobije in vsakega še tako nepoštenega dejanja. Ampak da bi mogla jokati nad tem, da nima matere? Luč v sobi je bila ugašena in v kotu je mežikala majhna svetilka. Nihče navzočnih se za naju ni zmenil. V hrupu se tudi njeno ihtenje ni slišalo.

Nisem mogel najti besed, da bi ji odgovoril ali jo potolažil. Vstal sem, ker se mi je mudilo na vlak.

Pa tudi ona je vstala in se brž oblekla.

«Odpeljem se domov», je rekla.

Njena nagla odločitev je vzbudila samo moje začudenje. Hotel sem jo vprašati, zakaj zapušča družbo v svojem stanovanju. Toda ona me je silila, da bi šla, in skoraj vso pot na železniško postajo mi je razodevala svojo bojazan, da bova zamudila vlak.

V vlaku se je spet razjokala.

Miril sem jo, kakor sem vedel in znal.

Po poti s postaje domov je bila spet vsa drugačna. Smejala se je in šalila. Bila je pomladanska noč, bilo je že proti jutru, a še zmeraj temno. Šla sva po cesti, na katero je po eni strani mejil gozd. Na drugi strani je bilo polje. Hodila sva molče in oba sva se v temi dobro počutila. Slednjič sva prišla na kraju gozda do mlina. Vse je bilo tiho. Sedla sva in zrla v temo.

Govorila sva samo vsakdanje reči. Obema je bila samota in tišina kakor zdravilo. Zdajci je rekla Helena:

«Morda ne verjamete tega, kar sem vam pravila v L.? Moja mati se je odpeljala za nekaj tednov v morsko kopalnico. Ko se vrne, bom spet pod strogim nadzorstvom... Pojdiva že domov!»

Naglo je vstala in odhajala.

Za najinim hrbtom se je na nebu pojavila slabotna svetloba. Dvigala se je više in više, rumenela in rdela. Tema spodaj se je umikala, začelo se je daniti.

«Z Bogom, Helena!» sem ji rekel pred hišnimi vrati.

Podala mi je roko, ne da bi bila znila besedo.

Toda zakaj ji nisem rekel «Na svidenje!» ali kaj takega? Zakaj sem ji rekel samo tisti usodni «Z Bogom?»

*

Nikoli nisem pozvedoval po osebnih zadevah ljudi, ki sem jih poznal in sem se z njimi stikal. Toda takrat, po tisti lepi blodnji zunaj mesta sem prekršil pravila nezanimanja za osebno človeško usodo. Mislim, da je prav zaradi tega Helena sumljivo zagotavljala, da ima mater in da se je ta pravkar odpeljala v kopalnico. Takoj popoldne sem vprašal trgovca, pri katerem sem kupoval

Lahko je vesela, ko ima tri tedne dopusta

malenkosti, kakšna rodbina je rodbina ravnatelja M. Zagonetno se je nasmehnil in mi pripovedoval neverjetne reči. Spoznal sem, da je povest Helenine matere že davna in da se prav za prav o tem različno govori. Nekateri trdijo, da se ji je omračil um in da je prišla v zavod za umobolne, kjer je kmalu umrla. Drugi pravijo, da je izmenjala že pred Heleninim rojstvom mnogo ljubimcev.

Helenin oče ni vedel ničesar o tem, dokler mu ni žena nekega dne izginila. Ko jo je po več mesecih našel, je bila v družbi moža, ki ga je prej večkrat srečaval blizu svojega stanovanja. Ni je mogel pregovoriti, da bi se vrnila k njemu in h komaj dveletni Heleni. Čez nekoliko let jo je baje umoril njen ljubimec, zaradi katerega je zapustila moža in hčerko... Šel sem iz temne

prodajalne, kjer sem zvedel tako grozno povest, v lepi, sončni dan in zablodil v gostilno v stranski ulici. In tam mi je krčmar pripovedoval o Helenini materi isto.

Bil sem na jasnem. Nič več nisem dvomil, kdo je Helena. Potrj sem bil. Noč in jutro — vse je bilo temno. Sklenil sem, da je bilo to srečanje s Heleno poslednje.

Srečna mladost

AVIGNON, PRIČA PAPEŠKE SLAVE

V dobi trdovratnih bojov mogočne katoliške cerkve je postal v letih 1509. do 1577. Avignon papeška prestolnica in s tem središče najvišje duhovne moči, ki je bila v srednjem veku hkrati tudi duhovna velesila. Francoska Provansa, je torej postala pozorišče pomembnega odlomka srednjeveške zgodovine ter slave in gorja papežev Ivana XXII., Benedikta XII., Klementa VI., Gregorja XI. in drugih. Toda Avignon sam ni bil v dobi svoje papeške slave ravno najprijetnejše prebivališče. Petrarca piše v nekem svojem pismu: «Zagotavljam vas, da dobro poznam vsa mesta južne Francije, toda Avignon je nesporno najbolj umazano mesto, kar sem jih kdaj poznal.» Kakor večino mest štirinajstega stoletja, so tudi Avignon neprestano ogražale pogubne kužne bolezni tedanje dobe.

Ko je prišel na papeški prestol Benedikt XII., se je pa v Avignonu veliko izpremenilo in v kratkem času je postal iz umazanega srednjeveškega gnezda dostojno prebivališče naslednika sv. Petra. Znameniti ostanki, ki so se ohranili ondi iz tistih časov, pričajo, da so papeži in njih kardinali poklicali tja celo vrsto znamenitih slikarjev, kiparjev in stavbenikov, ki so s silnim naprom zgradili veličastno papeško prestolnico.

Takrat so imeli papeži mimo skrbi za dostojno prebivališče še druge skrbi, ki so bile prav gotovo še pomembnejše. Maja meseca leta 1542. je opomnil papež Klement VI. vse vernike, da naj se pomirijo, kar naj bi spet okrepilo ve-

Del starega papeškega gradu v Avignonu.

ljavo svete stolice. Meseca avgusta leta 1546. so se zbrali v Avignonu volivci nemškega kralja, med njimi tudi Ivan, kralj luksemburški in češki. Na nemški prestol je bil izvoljen Ivanov sin Karel IV., ki je obljubil avignonskemu papežu pokorščino. Zato krase dvorano, ki v njej počivajo ostanki avignonskih papežev, krasen kip Karla IV.

Avignon se je počasi, toda nenehoma širil in število prebivalcev je naraslo kmalu na sto tisoč. Največ zaslug si je pridobil za to prav Klement VI. Šele po svetovni vojni so odkrili in pravilno ocenili vse bogastvo notranje ureditve papeškega gradu in ga skrbno obnovili.

Klementov naslednik Inocent VI. — ki je dobil to ime od kardinalov, ker se jim je zdel popolnoma neškodljiv — se je takoj potem, ko je zasedel prestol, izpremenil v odločnega vladarja, ki je strastno sovražil posvetno veselje in razkošje. Dal je sežgati nekaj cerkvenih dostojanstvenikov, ker niso imeli pravih pojmov o popolnem uboštvu, ki so ga bili prisegli. Zato je, namesto da bi še nadalje bogatil in lepšal papeško palačo, posvetil vso svojo voljo in moč koristnejšim smotrom: utrdil je papeško prestolnico tako močno, da so se utrdbe ohranile skoraj do dandanašnjih dni.

Za njim je postal papež Urban V., ki si je vse svoje življenje prizadeval, da bi nadaljeval in dokončal Inocentovo reformatorsko delo. Leta 1565. mu je izrazil Petrarca svoje občudovanje z besedami: «Dokazali ste bogatašem, da se lahko tudi na najvišjih mestih skromno živi.» Urban V. je bil najtvornejši izmed vseh avignonskih papežev. Njegova zasluga je, da se je dvignilo tudi vse mesto okoli papeževega gradu na višjo stopnjo civilizacije.

S smrtjo Gregorja XI. leta 1576. se konča vladavina avignonskih papežev. Cerkevne vlade so se polastili njih nasprotniki, ki so hoteli Avignon uničiti. Od leta 1417. dalje, ko je bil cerkveni razkol izravnán, vlada spet en sam papež.

Iz svoje papeške dobe si je ohranil Avignon srednjeveško veličastje, številne gotske cerkve in kipe in zlasti še papeški grad. Ta zgradba je nekaj posebnega. Večina papežev je namreč pustila stavbenikom in upodabljajočim umetnikom pri njih delu popolno svobodo in tako si je vsak izmed njih prizadeval, da bi pokazal, kaj zna, ne da bi se oziral na delo svojih prednikov, niti na delo svojih sodelavcev. Papeški grad je torej zanimiv tudi zato, ker se je v tem gradbenem in delovnem brezvladju sploh ohranil. Tako so na primer začeli z zidavo, še preden so imeli celotni načrt. V zgradbi je nastalo vse polno slepih ulic, hodnikov, ki se končujejo v prazno, vrat in oken brez vsakršnega smotra in obokov najrazličnejših oblik na krajih, kjer bi jih ne bilo prav nič treba, prav tako kakor ravnih zidov ondi, kjer bi morali biti oboki. Izmed vseh oken razsežnega dvorišča nista najbrže niti dve popolnoma enaki. Navzlic temu je pa zgradba mogočna. Njene težke stene se svetijo pod modrim provansalskim nebom in vse, kar je ondi, priča o mogočnosti srednjeveške moči, ki je preživela vse svoje stavbenike.

In zdi se, da živi mesto še dandanes pod vplivom te svoje slavne, čeprav že davno mrtve preteklosti. Še dandanašnji stoji mogočno obzidje, ki zavira mestu svobodno rast. Vse se dozdeva človeku preveč stisnjeno, stare cerkve in sijajni spomeniki so tesno obdani z novejšimi stavbami, ki nikakor ne sodijo v zgodovinski okvir. Moderno življenje je šele

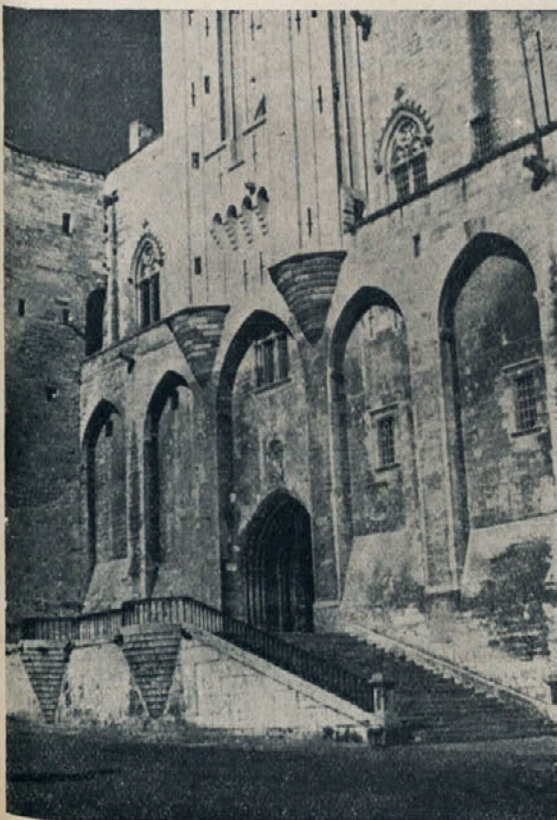

Kip kralja Karla IV. v avignonski papeški palači.

Takšen je papeški grad v Avignonu in njegova starodavna okolica iz letala.

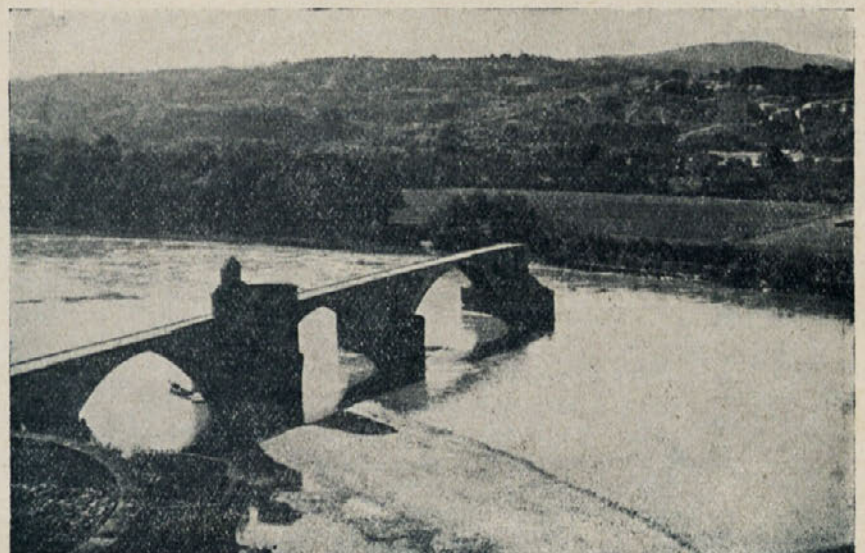
Do glavnega vhoda papeške palače vodijo preproste, a široke stopnice.

prav povečalo nesoglasje tega živega srednjega veka. Po ozkih ulicah polje poleti silno turistično življenje, neprestano se oglašajo trobila nervoznih avtomobilistov, v zavutih ulicah je zmeraj preveč ljudi in vozil, da bi se človek mirno po njih izprehajal in občudoval zgodovinske spomenike.

Zares se zdi najpametnejši predlog nekoga avignonskega župana, ki je dejal: «Avignon bi se moral izprazniti in ohraniti kot muzejski spomenik, za obzidjem pa postaviti novi moderni Avignon...» kar je pa seveda zgolj pobožna želja gospoda župana.

Od starega avignonskega mostu, ki je bil sezidan v trinajstem stoletju, se je ohranila samo polovica.

Kako grade največjo azijsko železnico

Dandanašnje iransko kraljestvo, nekdanja Perzija, že davno ni več tista temna orientalska dežela, kjer so se razbohotile vse mogoče vraže in vse samovoljnosti srednjeveškega reda, medtem ko je bil napredek civilizacije in tehnike še neznan. Dandanes se prizadeva Iran, da bi s svojimi sredstvi in s pomočjo zapadnega kapitala čimprej dosegel v tehniki in civilizaciji to, kar je v minulih stoletjih zamudil, zlasti seveda kar se tiče izgraditve komunikacij.

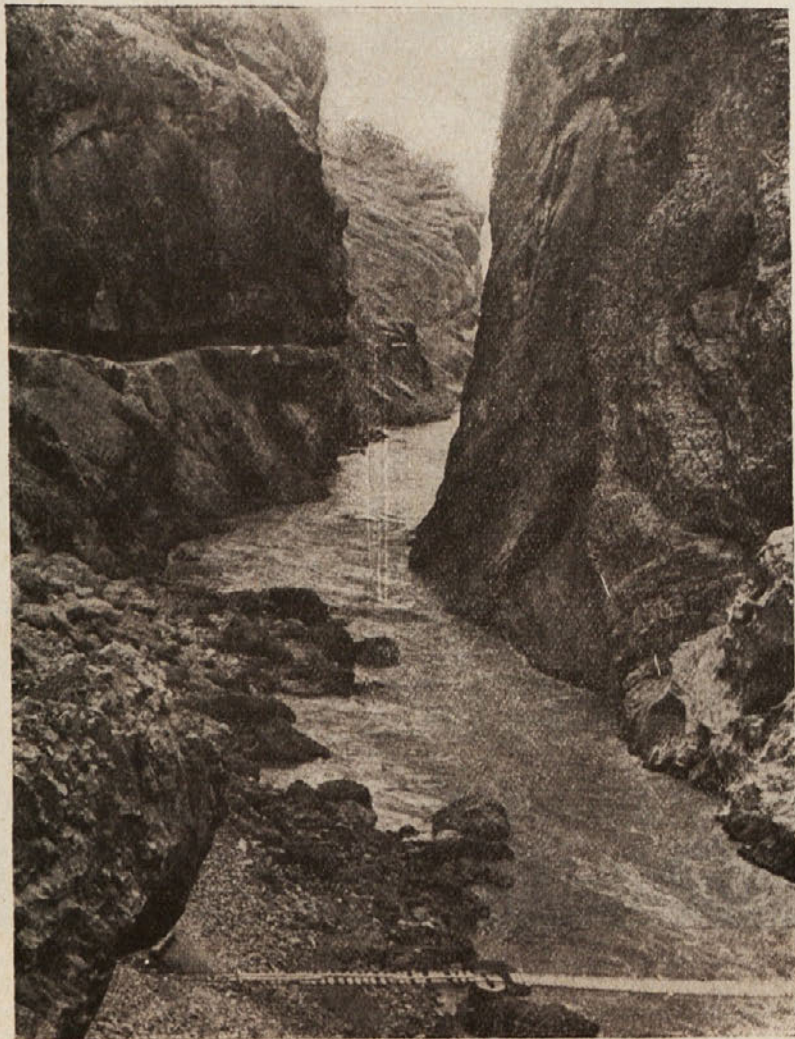
Velika transiranska železnica, katere osnutek je nastal že pred 65 leti, ki so ga pa ovirale velikanske tehnične, gospodarske in politične težave, je zdaj že v velikih odsekih dograjena in izročena prometu. Tako vozijo zdaj že vlaki na severni progi od obrežja Kaspiškega morja do Teherana, pa tudi na jugu je že okoli 400 km proge v prometu. Vsa železnica bo dokončana meseca marca leta 1959. Sam Resa Šah in vsa iranska vlada vidi v tem ogromnem delu kos svojega osebnega ugleda in mu posveča največjo pozornost. Že zdaj se ne da oporekati, da bo transiranska železnica ena najzanimivejših na svetu, ki ponekod prekaša tudi obe znameniti progi: šentgothardsko in andsko. Njena proga gre namreč skozi brezštevilne smelo zasnovane predore in viadukte, čez mostove v vseh višinah in dolžinah ter teče vse skozi po divjeromantični pokrajini, kjer ni potniku niti za hip dolgočasno.

Načrt za gradnjo železnice je zasnovala dansko-švedska družba, gradnja pa je bila oddana več tujim trdkam, med njimi tudi češkoslovaškim Škodovim zavodom.

Ko bo železnica popolnoma dograjena, bo vezala Perzijski zaliv s Kaspiškim morjem in bo gotovo pripomogla k novemu gospodarskemu in kulturnemu razvoju iranskega kraljestva.

Del proge gre skozi sotesko, kjer teče divja gorska reka Abi-Diz v pokrajini Luristan. Še pred petimi leti je bil ta kraj popolnoma neraziskan. Inženirji so morali v navpično skalno steno vsekati cesio, kjer je poginilo več stotin ljudi.

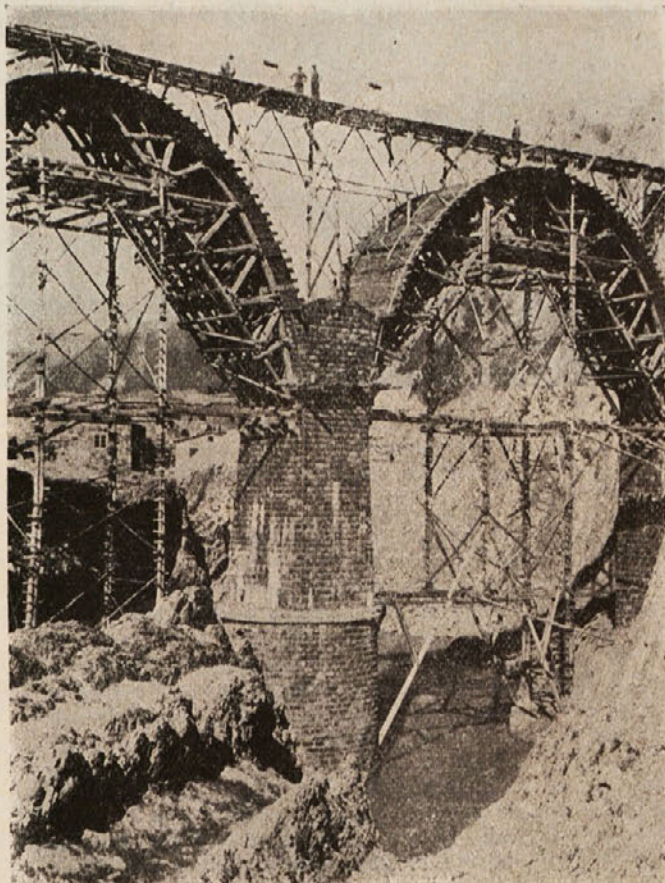
Pri gradnji transiranske železnice v nepristopnih gorskih skupinah prizadeva največje težave dovajanje pitne vode. Na sliki vidimo majhen gorski vodovod, ki črpa pitno vodo nekoliko kilometrov daleč.

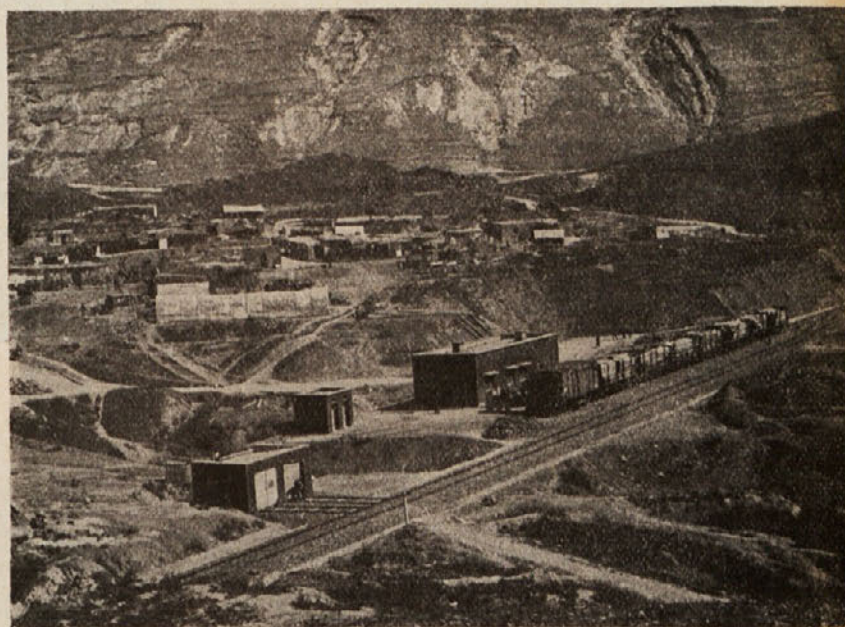
Koliko truda, trpljenja in nenavadnih ovir so morali premagati, preden so lahko položili tračnice! Delavce in material so morali prevažati po gorah in soteskah, kamor do sedaj še ni bila stopila človeška noga. Pozimi zdrkne živo srebro v prebivališčih delavcev kar na 20 stopinj pod ničlo. Inženirji, ki prebivajo nižje, pa morajo opravljati svoje delo tudi pri 55 do 60 stopinjah vročine. Pri gradnji je zdaj zaposlenih blizu 50.000 delavcev, stroški za železnico so pa dosegli že milijardo zlatih frankov, navzlic temu, da so delovne moči tako zelo poceni. En delovni dan porabijo povprečno 5000 ton cementa in 5000 kg razstreliva — samo o človeških žrtvah, ki jih je bilo tem več, čim nepristopnejši je bil svet, ni zanesljivih podatkov.

Stori delavcev, ki so zaposleni pri gradnji železnice v iranskih visokih gorah v Burudžiru.

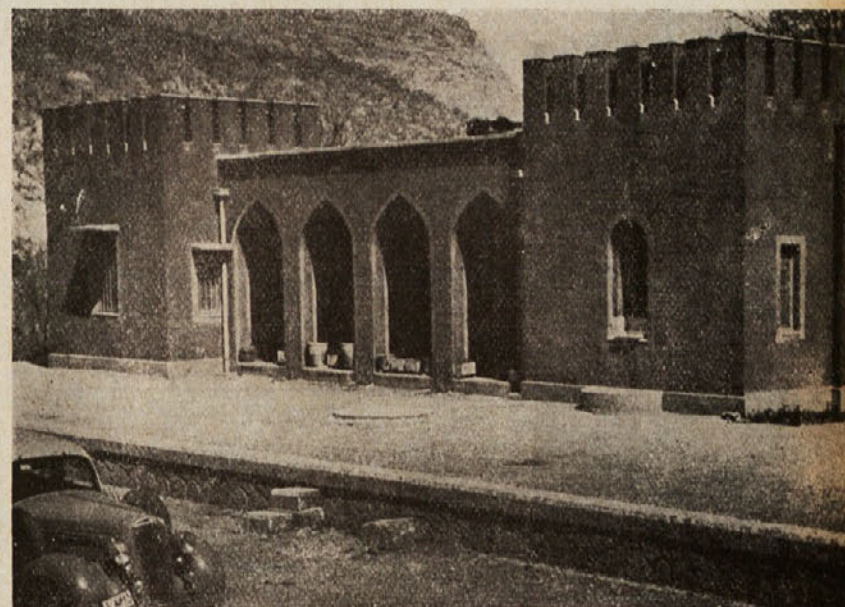

Stevilne globoke tesni, nad katerimi vozi transiranska železnica, so morali premostiti z dragimi mostovi.

Začasna končna postaja v vasi Chabazan na južnem odseku proge, ki je že v obratu.

Posamezne odseke, ki merijo nekako po 25 km, nadzorujejo inženirji, izmed katerih so nekateri ondi celo z družinami.

Vse postaje transiranske železnice so zasnovane enotno, v nekakšnem staroperzijskem slogu. Marsikatera izmed njih že stoji, čeprav bodo morale še precej dolgo čakati na tračnice.

Tuskegee, umstveno središče ameriških zamorcev

Sredi «črnega pasu» Združenih držav, ki tvori narodopisno pokrajino v južnih državah Unije, je v državi Alabama majhno podeželsko mesto Tuskegee. Ime tega mesta je znamenje in program zamorcev vsega sveta. Za veliko večino ameriških zamorcev, ki jo tvorijo poljski delavci in ki živi v takih razmerah, da se gmotno komaj razločuje od življenja sužnjev, sta svet in zgradba «Splošnega in industrijskega zavoda v Tuskegeeu» umstveno središče, nekakšna kulturna zakladnica, kjer se uče mladi zamorci, kako se človek osvobodi iz umstvenega suženjstva. Čeprav bi bile zaradi ugleda za zamorski svet bo-

Vsako nedeljo se pripeljejo starši in sorodniki dijakov v Tuskegee, da bi videli, kako tam njih dijaki žive.

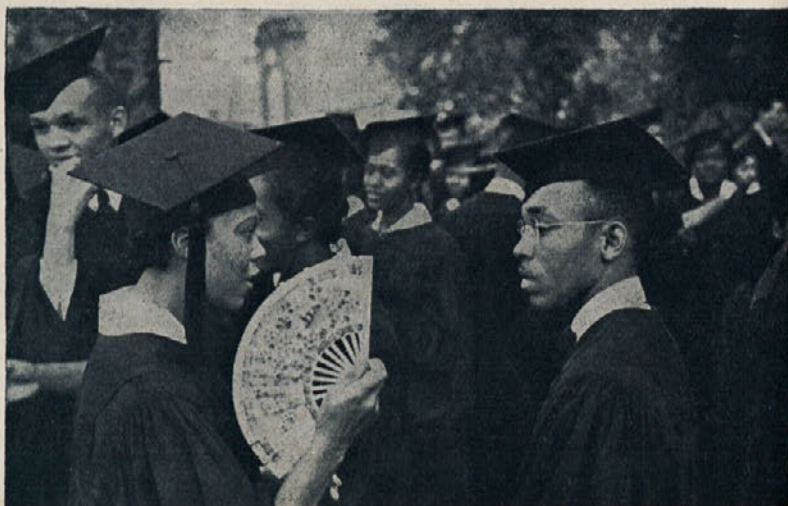
Tuskegee, umstveno središče in vseučilišče zamorcev v Združenih državah. Široko stopnišče k jedilnicam.

lje, ako bi se zavod imenoval vseučilišče, je akademična stopnja zavoda v resnici postranskega pomena, zakaj potrebe mladih zamorskih duševnih delavcev so popolnoma drugačne kakor splošne potrebe. Nedvomno ima visokošolski značaj zavoda, ki je zagotovljen tako po ustroju kakor po vnanji obliki, neizmeren pomen za vse zamorsko prebivalstvo Združenih držav.

Tuskegee ni edini akademični zavod za zamorce, ki žive v Združenih državah. Njegov poseben pomen izvira iz dejstva, da ga niso ustanovili in sezidali beli dobrotniki kakor druge podobne zavode. Od dneva, ko je bil ustanovljen, so bili izključno pripadniki črnega

Iz žiobjenja dijakov v Tuskegeeu: Prizor z njih predstave Shakespearovega «Kralja Leara».

Zamorski dijaki in dijakinje pred graduacijo.

Ta preprosta slika zamorskega dijaka iz Tuskegeeja lepo kaže, kako globoko se je ondi vsidrila misel ustanovitelja B. T. Washingtona, ki je oznanjal, da se bodo zamorci osvobodili le, če bodo zdrobili duševne okove.

plemena, ki so ga vodili in delovali za njega razvoj, zlasti Bocker T. Washington, čigar ime je postalo simbol vsega zamorskega sveta.

V svoji mladosti je bil Bocker T. Washington še suženj. Moral je premagati velikanske ovire, preživel in šolal se je sam s tem, da je snažil stanovanja in opravljal druga domača dela. Tako je dosegel najbolj zaželeni smoter vseh mladih zamorcev, graducijo na Splošnem Armstrongovem zavodu v Hamptonu, ki je napravil veliko dobrega za zamorski svet v začetku zamorske osamosvojitve in še zdaj uspešno podpira njih duhovna stremljenja.

Kmalu potem, ko je dokončal študije v Hamptonu, je bil Washington poklican v Tuskegee, kjer so mu poverili nalogo, da ustanovi in vodi novo šolo. Navzlic njegovemu velikemu idealizmu in pogumu se je vendar zgrozil, ko je prišel tja in našel ondi zgolj stari hlev in kurnico, ki naj bi bila v začetku šolsko poslopje. Toda tisti, ki so poslali ponj, so imeli nezlomljivo hrepenenje, da bi se učili. To je bilo leta 1881. Tako jim je sčasoma uspelo, da so hkrati z učenjem in z najtežjim telesnim delom zgradili odlični študijski kompleks z velikimi modernimi zgradbami sredi krasnega parka in igrišč. Ime Washing-

Znameniti zamorski znanstvenik dr. G. Carver, kemik in prirodoslovec, ki je bil v svoji mladosti še suženj in se je z nenavadnim naporom dokopal do znanstvene slave. On si zlasti prizadeva, da bi udomačil v južnih zamorskih državah še druge koristne rastline razen bombaža.

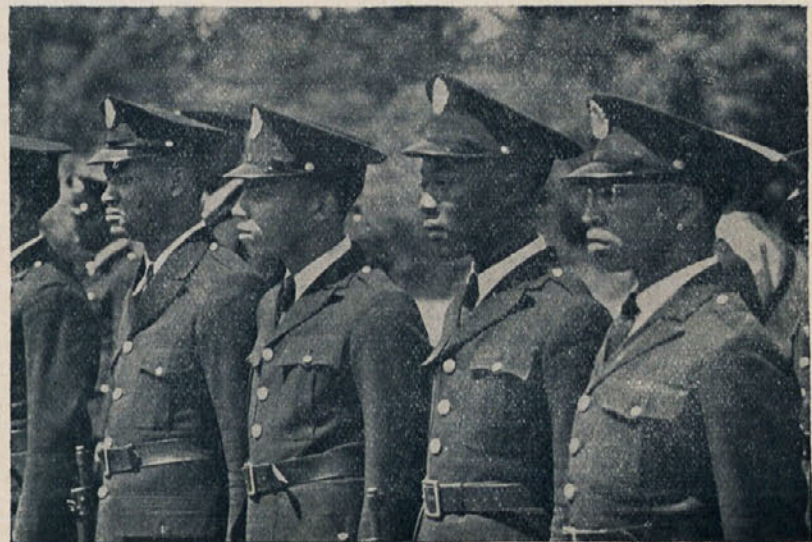

Idila iz parka, ki se razprostira ob zavodu v Tuskegeeju.

ton in njega zavod sta hitro postala legendarna. K temu je precej pomogel tudi njegov lastni življenjepis «Vstaje-

nje iz suženjstva», v katerem je na živ in zanimiv način opisal postanek zavoda.

Gojenci častniške šole v Tuskegeeju, v kateri se izobražujejo častniki ameriških zamorskih polkov.

POGOVOR O NOVIH KNJIGAH

Pesnik «Padajočih zvezd» (1916), «Poti bolesti» (1922), «De profundis» (1926) in «Kitajske lirike» (1928) je za letošnjo Veliko noč izdal novo zbirko svoje močate in bogate lirike, ki ji je dal pomembni naslov: Večni studenci.

In če vzameš to lepo, s sedmimi občutenimi lesorezi Božidarja Jakca okrašeno ter spominu pesnikove matere posvečeno knjigo in se v sveti uri skušaš približati njeni

Alojz Gradnik: Večni studenci

zastrti toplini in potopiti v njene življenjske globine, se ti res zdi, kakor pravi pesnik v uvodni pesmi, da «zašumeli neba so izvori» in da «sleherne zvezde odpira se vir»...

Že dolgo nisem s takimi izjemnimi občutki in s tolikšnim osvajajočim sodoživljanjem bral novih pesmi. Gradnikova krepka in tudi po jeziku in ritmičnih problemih svojevrstna lirika človeka vsega pretrese ter mu globoko odjekne v duši. Kdor se v molku sklone nad njegove «Večne studence», moli z njimi in pije iz njih, «v sveti omami in v blaženi veri sebe in večnosti meje premeri».

Ta naš najizrazitejši sodobni nadaljevalec Prešernove pesniške linije, kakor ga imenuje B. Borko, je, kar pri nas skoraj ni navada, v svojo novo zbirko sprejel domalega samo neobjavljene pesmi, zato je vtisk te lepe, še nepoznane knjige prvotnejši, silnejši.

Prve tri pesmi so posvečene Mrtvi materi, ki je pesniku sij prečist v plamenu, gorečem od veka. Njenemu brezdanje ljubečemu in neminljivo darujočemu se srcu veljajo hvaležni verzi:

O, kadar vse luči ugasnejo — ti boš še svit,
in ko vsi studenci usahnejo — tvoj bo še živ,
in ko zabrnijo puščice sovražne in kril
ne bo nihče me drugi, vem, takrat boš, srce, moj ščit!

Prelepa je med naslednjimi pesem «Stara ura govori». V njenem tiktakanju poje minljivost vsega posvetnega in večno ponavljanje pa monotono presnavljanje v času in prostoru: Mimo šla so pokolenja iz zibelke v črne truge, vse, kar se v življenju menja, smeh in jok, skrbi in tuge.

In pa tista o Poslednjem gostu, ki bo prišel v srcé (zapuščeno gostilno), ki je včasih točilo kipeči mošt sladke vere in vsem razsipalo brez tehtnice in mere... Zdaj pa bo kmalu vstopil vanj le en gost še, ki ne bo zahteval jesti in ne piti in samo tiho bo zaklenil duri...

Pretrsljiva je pesem «Delavec v tujini», v kateri cveto «upov lažni cveti» našim izgaranim ljudem, ki za edino tolažbo vedo, da «pelje skoz vsa mesta, domovina, k tebi cesta, in če nič nam ne ostane, ona zadnja bo uteha».

Ali pa svečano posvetilo Septembrskim žrtvam, ki je spet tako dandanašnje:

Kdo vas vihti usod žareče meče,
ki sečete poti v temot goščave?
Kaj v vas živi, o rane prekrvave,
da kri je slajša, če za druge teče?

V svobodi zdaj nam je skrivnost očitna:
naroda zarje se rode le v noči,
njegova rast in moč so žrtvujoči —
bolj od življenja smrt je rodovitna.

Doslej so bila znamenita «Pisma» iz «Padajočih zvezd» višek Gradnikove ciklične stvaritve, nova zbirka pa je zdaj prinesla nov cikel, ki ga bo uradna literarna zgodovina prav gotovo kot eno najčistejših naših pesniških mojstrov in postavila ob Župančičevo «Dumo» in s tem pesniku iz goriških Brd, ki mu polje po žilah poleg krvi Črtomira in Bogomila tudi «kri favnov in asiškega berača in Aretina in Giordana Bruna», naposled odmerila pravo mesto in popravila nezasluženo zapostavljanje in dolgotrajno odiranje.

Imenovani cikel obsega 19 pesmi, v katerih Kmet govori domači grudi, nevesti, detetu v zibelki, sinu, materi, zemlji, plugu, hlapcu, drevesu, sodniku, učenjaku, duhovniku, menihu, kiparju, pokojni ženi, svojemu krogu, mastilcem, Bogu in sebi. Potem pa se s pesmima Kmet molči in Vstajenje sklene ta čudoviti krog povezanosti krvi in zemlje, ciklus, o katerem sodi Italijan, profesor Umberto Urbani, znani poznavalec naše novejšje literature, da je z njim Gradnik presešel samega sebe in se dvignil na najvišji vrh ne le slovenskega, marveč svetovnega pesniškega Parnasa.

Navedem dve pesmi iz tega cikla, da bodo bralci lahko razumeli, zakaj je zgoraj imenovani, našemu slovstvu posebno naklonjeni slavist ves navdušen vzkliknil v tržaškem «Piccolo»: Blagor Slovincem in vsem tistim, ki razumejo blagodoneči slovenski jezik, ker bodo mogli brati Gradnikov cikel v originalu!

Prva, «Kmet govori nevesti», je najlepši poročni dar, kar jih je prejelo slovensko kmetiško dekle:

Kot nevesto te sprejema
naše strehe toplo krilo.
Kar se bo pod njo rodilo,
vedno trdnejše vezilo
naj bo to med nama dvema.

Na ognjišču novi plamen
naj nikoli ne ugasne
in naj bodo rane, kasne
ure, temne ali jasne
breme mojih, tvojih rámen.

Naj pod žarki tvoje roke
vse množi se, raste, širi,
strast utihne, spor umiri,
naj odpró se sreče viri
za oba in za otroke.

Nič naj naju ne razloči,
trud ne, ne bridkosti kupa,
borba ne, ne cilj brez upa,
srd ne in ne kaplja strupa,
ki jih slast spenjljiva toči.

On, ki časa niti reže
ročam, nam in pticam v gaju,
On samó bo ločil naju,
da poslej na drugem kraju
še tesnéje naju zveže.

Druga, «K met govori Bogu», pa je pretresljiva zadnja večerja, balada villonske sile in hodlerskih barv, pesem, kakršnih tudi svetovno pesništvo ne premore mnogo:

Moj srp je rezal Tvoje bilke,
moj znoj je močil Tvoje trte,
večer je, vžgi zvezdá svetilke.

Moj molk častil je gozd in travo,
srp, koso, sode, klet in kravo,
zdaj k Tebi so oči uprte.

Moj plug oral je Tvoja polja,
Tvoj prst oral je moja lica,
še za-Te je na mizi žlica.

Prisedi, z mano povečerjaj,
potem pa ves svoj dolg izterjaj.
In naj zgodi se Tvoja volja.

K sklepu tega poročilca želim samo, da bi ta silna in sijajna pesniška knjiga šla po naši zemlji kakor «vrč bla-goslovljen od rok do rok»!

P. Karlin.

TRI RAVLJENOVE

Davorina Ravljena, novinarja, glavnega urednika «Ju-tra» in pisatelja, avtorja izseljeniške povesti «Tulipan» (1932), potopisa «Pot k mrtvim bataljonom» (1935) in mladinske povesti «Šime iz Roža» (1937), o kateri smo se že lani tu pogovorili, dobro poznajo tudi «Prijeteljevi» čitatelji, in sicer kot marljivega, priljubljenega sotrudnika, ki se pod imenom Pavel Drobotina vsak mesec oglašá v listu z zgodbo ali črtico, satiro ali humoresko. V zadnji, deloma spominu dr. Ivana Laha posvečeni številki, je pri-peval tudi tehten članek «o nepoznanem Lahu».

Zdaj, ko smo ga — naj nam milostno blagovoli opro-stiti ta prestop! — takó kruto in skoro nespodobno raz-krinkali, bo naše bralce gotovo še bolj zanimalo, da je ta njih plodoviti pisec-znanec to leto izdal kar tri nove knjige, prvi dve v založbi «Cesta», tretjo pa v knjižnici Mladinske Matice.

Zgodbe brez groze

Od petnajstih črtic in povestic, ki jih je avtor zbral v to pestro, prijetno in kratkočasno zbirko, sta skoro dve tretjini našim čitateljem še dobro v spominu. Saj sem pre-pričan, da tisti, ki imajo radi malo sentimentalne malomestne zgodbe o ubožnih študentih in propalih dekletih, ki «niso daleč nad osemnajst pomladi», še niso pozabili ganljive črtice «Manon je umrla» in prisrčne piése «Pot k fari». Druga vrsta bralcev, ki se rada smeje življenju in njego-vim figuram, pred katere je pisatelj spretno postavil svoje magično konkavno ogledalo, da so jim v njem lica vsa razpotegnjena in postave skrotovičene, tista vrsta bralcev torej, ki rada čita humoreske in satire, pa se še vedno radostno spominja «Povišanja pisarja Antona Kebra», «Škandal v Obranku», «Gospoda poslanca» in še drugih veselih in zrelih.

Z «Zgodbami brez groze» je pokazal Ravljen, da ima vsakovrstnih resnih in šaljivih na pretek in da jih zna obdelati takó, da s svojim lagodnim, prijetnim in privlačnim pripovedovanjem izlahka zamika in obilno pozabava čitatelja, ko ga s karputalskim maharadžo vodi po bedni Evropi ali pa mu predstavlja njegovo prevzvišenost Ivana Kraljiča, kralja žeparjev.

Sicer vam pa ne smem vsega naprej povedati. Kar brž sezite po tej vedri knjigi, pa boste izvedeli, kako so v Rimu slepemu invalidu Vidu vrnilo vid s preselitvijo rože-

nice iz mrtvega dekliškega očesa — tudi ta je bila objavljena v našem listu — in kako je profesor Peterkoffer na Dunaju za šalo pojedel dvajset gramov cvetočih bacilov kolere... Pomislite — za šalo!...

Črna vojna

Knjiga čisto druge sorte. Zapiski študenta in enoletnika Peregrina Napotnika, majhne, neznatne igračke velike dobe, enega izmed milijonov onih mladeničev, ki jim je bilo — v strašnem svetovnem pokolju — kakor po svetem pismu namenjeno, da bodo žrtvovani silnemu maliku Molohu...

V četrtem letu vojne smo, v četrti vojni zimi. Vsi, razen najbolj zaslepljenih in nadutih oficirjev (stotnik Hauer, nadporočnik Wölfling), slutijo, da se že počasi bliža konec zmrzovanja in stradanja in da se bodo kmalu izpol-nile nemirne nade. Toda čas se le počasi in uporno pre-mika k svetlemu cilju. V lovskem bataljonu nekega gornje-štajerskega trga (Admonta?) životari prava podoba avstrijske monarhije in njene armade: sestradanci, obupanci, razcapanci, sleparji, potepuhi, ljudje iz Bosne, Bukovine, Galicije, Moravske, Solnograške in iz naših krajev — od Spodnjega Štajerja tja do goriške meje in Istre... Grin-tavi mladeniči, zelenkasto bledih in svetlih oči, polinva-lidi, ki so najhujše že prestali v spopadih s kozaki na ruski fronti, zapečkarji, ki se znajo s podkupovanjem in z drugimi žavbami držati pri kadru, pa cela skala člove-ških podob do otopelih, prezgodaj osivelih starcev — to je bila črna vojska, kakor jo je doživljal Ravljen (Peregrin Napotnik) do prevratnih dni in jo zdaj — ob dvajset-letnici — lepo popisal v teh drobnih, iskrenih spominih kot potrdilo o rekviziciji dveh, treh svojih mladostnih let...

Tudi preprostim, vsakdanjim dogodkom je pisatelj dal toliko svežine in oblikovne razgibanosti, da bodo bralci ob njih kaj radi obujali podobne lastne doživljaje, ki jih bo ta vredna in pristna knjiga spominov spet odgnila v njih srcih. Posamezni prizori in dogodki niso razvojno povezani med seboj, samo čas — ta kruti gospodovalec — in kraj — «resnejši od naših slovenskih pokrajin, bolj severnjaški, brez naše lirične topline» — pa trpljenje, naveličanje in pričakovanje jih spaja v živahno knjigo, ki bo zlasti tudi mlajšim čitateljem v kramljajoči, prikupni

oblaki marsikaj povedala in odkrila iz težke dobe, ko «življenja niso bila vredna več kakor tanke svinčenke».

Nekaj zgodb je izredno impresivnih, tako, recimo, tista o ostanku čorbe, o poslednjem koščku blatnega komisa in o smrti Šimna Puzaića, potem tista o zapeljivcu Stojanu Grdjiću in o Turčinu trakti-fiiiirerju Omeru Kelestyri, pa tudi tista o nezvesti Lenki in vojnem invalidu Karlu Bachnerju.

Z majskim uporom v Judenburgu in njegovimi tragičnimi posledicami doseže knjiga svoj snovni višek. Škoda le, da Ravljen teh važnih dogodkov, ki so s svojo nedolžno krvjo kakor prvo svitanje vélikega jutra, ne opisuje iz samovida. Bili bi morda še silnejši, sočnejši!

Sicer pa doslej lepše zafrontne knjige nimamo! Zato se ne čudim, da ljudje tako pridno segajo po njej.

Grajski vrabec

Dolga, vesela pesem o pestrih prigodah vrabčka Mihe Sivca, ki se je lani na pomlad rodil v nekdanjem lastovičjem gnezdu na ljubljanskem gradu očetu Gašperju in mamki Vrabulji, potem pa...

E, moji mali Maji, ki se je letošnje leto prvič posvetila učenosti in navzlic temu že prav tekoče in dobro čita, je

Ljuba Prenner: Življenje za hrbtom

Druga knjiga naše priljubljene pisateljice, ki je pred leti vzbudila s svojim prvencem dijaškim romanom «Trojico» obilo zanimanja in priznanja. Kakor v «Trojici» podaja tudi tu usodo mladih ljudi, ki se morajo boriti s svojo nenaklonjeno okolico, s poprečniki, ki jim je vse, kar sega čez njihove misli in njihovo obzorje, grešno, nespodobno ali vsaj neprimerno. Že v mestu je tako ozračje neznosno, a najde človek v njem le tu in tam uteho, dosti huje pa je na deželi, kjer ne ostane nič skrito, kjer se vse napihne in izmaliči. V tak kraj je postavila Prennerjeva svoj roman ljudi, ki se hočejo iztrgati iz poprečnosti, pa jih ta poprečnost zmelje.

Prennerjeva je dobra opazovalka in tudi dobro zna napisati to, kar vidi. Nekatera poglavja njenega obširnega dela so najboljša, kar nam je doslej dala naša, časih kar preveč borna ženska književnost. Tudi po jeziku in slogu se vidi, da se je mlada pisateljica lotila svojega dela z veliko vestnostjo in prizadevanjem. Lahko rečemo, da se je delo posrečilo v polni meri. Prepričani smo tudi, da bo zlasti med čitateljicami dobrih knjig deležna vsega priznanja, ki ga zasluži.

Knjiga je obsežna in zelo okusno opremljena. Kartonirana stane 40 dinarjev, v platno vezana pa 60 dinarjev. Naroča se pri naši upravi v Ljubljani, Dalmatinova ul. 8. Sezite po njej, če hočete imeti knjigo, ki bo pomenila lepo obogatitev vaše knjižnice. B. R.

Anton Ingolič: Mlada leta

Ponatisk iz našega lista.

V poplavi prevodne književnosti, ki nas seznanja z najboljšimi deli svetovnih pisateljev, smo postali Slovenci zelo kritični tudi pri redkih originalnih delih naših pisateljev. Čeprav teh originalnih del ni malo, je vendar le malokatero sprejeto s priznanjem. Takega priznanja je bil deležen pred dvema letoma Ingoličev roman «Lukarji», ki nam je odprl čisto nov konec naše zemlje, nove ljudi. Po tem romanu smo srečavali Ingoliča skoraj izključno le po naših revijah.

«Mlada leta» in to je njihova najprivlačnejša stran — vzeta iz realnega sveta, iz okolja, kakršna so nastala v naših časih in razmerah. So zgodbe mladega človeka, ki je poln idealov šel v šole, da bi doprinesel svoj delež

ta pesem strašansko všeč. Njo torej vprašajte, pa vam bo vse prav rada razodela. Nemara vam bo celó — če ji ne bo sitno, ker se včasih že malo «cira» — z najzadovoljnejšim nasmeškom deklamirala več teh spretno rimanih, lahkotno tekočih šestvrstičnic, prav gotovo pa tele dve, ki bi ju jaz minule dni, da nisem imel posla z maturo, moral poslušati od jutra do večera:

Tam spodaj gomezéla je Ljubljana,
preslavno mesto, belo in veselo —
na grajski strehi jata vrabcev zbrana —
kaj vse je tu čepelo in se greló!
In vsak imel novic je majhen tovor,
takole se razpletel je pogovor:

— Že veste, kdo se je na vrv obesil?
«Seveda, mežnar, ko je dan zazvonil.»
— Haha! In davi je nekdo utónil!
«V kofétu sladkor — kdo bi take tvezil!»
— Kdo bil je davi čez goro prignán?
«Kdo drugi, kakor prav današnji dan...»

P. Karlin.

človeštvu. V pritrgovanju je dosegel svoj namen, napravil izkušnje, ki jih terja svet, da mu prizna zrelost za življenje, toda potem je prišlo tisto, kar se danes tako pogosto zgodi: človek je bil zrel, hotel je od življenja svojo nalogo, svoj delež, toda tega ni bilo. V tem je jedro romana, tu se začno vsi tisti boji, vse tisto trpljenje, ki ga prinaša krivičnost našega časa. Mlada leta so ubita, dozoreli plodovi odpadajo, gnijijejo in nikogar ni, da bi jih pobral.

Globoko, tehtno delo človeka, ki je moral na lastni koži preizkusiti to, kar je v knjigi napisal. Izpoved zagrejenosti mladosti, brez iluzij, brez tistega, kar imenujemo s pavšalnim nazivom sreča! Slika naših dni, obtožba mladine, ki hoče dela, izživljanja, pa ga ne dobi.

Knjiga stane v prikupni opremi kartonirana din 40.—, vezana pa din 60.—. Naroča se pri naši upravi v Ljubljani, Dalmatinova ul. 8.

B. R.

Štefan Zweig: Skrivnost, ki žge

Slavnega nemškega pisatelja Štefana Zweiga, ki je moral, kakor brez števila drugih duševnih velikanov, oditi v emigracijo, poznamo pri nas že po nekaterih prevodih. Najbolj značilno je, da sta bila dva — «Marija Antoneta» in «Fouché» — že kmalu po izidu razprodana. To najlepše priča, kako cenijo prijatelji dobre literature tega odličnega pisatelja, ki bi ga morali še in še prevajati v naš jezik. Zato je prav pohvale vredna misel založbe «Evalit», da je izdala pravkar njegovo ljubko povest iz otroškega življenja «Skrivnost, ki žge». Po njej se vidi, da je znalo malo pisateljev tako globoko prodreti v vse tajnosti otroške duše kakor prav Štefan Zweig. Tu vam riše doživljaje drobnega dečka, ki mora biti priča domačemu zakonskemu razdoru in gledati, kako njegova mati vzljubi drugega. In ta drugi se je prav čez njegovo zaupanje, skozi njegovo srce približal materi, potem pa je njega odrinil stran. Toda junaček te povesti se je maščeval nad obema. Ko je videl, da mu ne preostane drugega kakor res odločen korak, je pobegnil od doma in — Ne, naprej vam vsebine ne smemo razodeti, da je nad obema, nad materjo in njenim izvoljencem, ki ga je tako zavrgel. Kako? Tega vam ne povemo, da vas ne pripravimo ob ves užitek, toda svetujemo vam nekaj: preberite to knjigo, če hočete brati res nekaj lepega, dobrega.

B. R.

Rešite
svoje zobe!

Če je zobni kamen že omajal zobe, tedaj je prepozno. Storite rajši danes kot jutri, kar je potrebno, da se to prepreči: negujte Vaše zobe redno s Sargovim Kalodontom! „Dvakrat na dan Sargov Kalodont“ -- to ohrani Vaše zobe zdrave. Toda Sargov Kalodont mora biti, edina zobna krema v Jugoslaviji, ki vsebuje učinkoviti sulforicinoleat.

SARGOV

KALODONT

Proti
zobnemu
kamnu

Škotska.

Neki škot je sklenil, da se usmrti. V poslovnem pismu je prosil svojo prijateljico.

«Pridi jutri ob štirih popoldne za-pret plin!» *

Damska krojačica.

Učitelj: «Pepček, zakaj ti mama ne prišije gumba na suknjič, saj je ven-dar krojačica?»

Pepček: «Je že res, gospod učitelj, ampak damska.» *

Krona!

Mali Jenda Novák sreča v praškem parku sošolca Morica Kohna in mu hi-ti poročati:

«Poslušaj, na Holandskem se je ro-dila deklica, ki bo dobila nekoč kro-no!»

«Hm,» odvrne Moric, «prava reč! Nam se je rodila deklica, ki bo nekoč dobila pol milijona kron!» *

Oba sta lažja.

Še mlada zakonska dvojica se vrača s smuke, ki je trajala daljši čas. Na kolodvoru stopi gospa na tehtnico in ugotovi:

«Hvala Bogu, sem že za tri kile lažjal»

«Hm — jaz pa za pet tisoč!» *

Posvarilo.

Pri sodni razpravi se je neki odvet-nik tako razburil, da je zakričal na svojega nasprotnika:

«Vi ste največji idiot pod soncem — večjega še nisem videl!»

Sodnik ga je resno prekinil:

«Ne pozabite, da sem tu še jaz!»

Jaz nisem začel.

«Morate se sprijazniti z usodo, go-spod Kovič!»

«Kaj bi se jaz sprijaznjeval, ona je začela!» *

Prispevek.

Ondan sta prišli dve gospe z nabi-ralno polo h gospe Skočirjevi. Zgo-vornejša je začela:

«Ali boste kaj prispevali za naš dom za notorične alkoholike?»

Gospa Skočirjeva ni dolgo premišlje-vala:

«I kajpak — vzemite si mojega mo-ža!» *

Razburjenje.

Vprašali so gospoda Protina:

«Prosim vas, zakaj pa je bilo danes v vaši pisarni takšno razburjenje?»

«Ah, po našo tipkarico je prišel njen ženin, stražnik v uniformi, in blagaj-nik je od strahu omedlel!»

MODROSTI INDSKE JOGE

Človek živi le malo časa, ker se je odtujil prirodi.

Indski modrijani trdijo, da bi moral človek živeti dve sto do dve sto petdeset let. In to ne živetariti, ampak biti ves čas zdrav, močan, sposoben za vsako delo in vsako veselje.

Po svojem telesnem ustroju je človek žival. Poglejte katerokoli domačo žival — na primer mačko. Videli boste, da je krog njenega življenja razdeljen na tri dobe: na dobo rasti in dozorevanja, ki je zelo kratka, na dobo zrelosti, ki navadno ne pozna slabosti razen slučajnih boleznih, in nazadnje na dobo starosti, upadanja moči, ki je približno tako dolga kakor prva. Doba zrelosti je osemkrat daljša od dobe dozorevanja. Isto lahko opazimo pri konjih ali katerikoli živali. In te živali, ki jih lahko preiskujete, so bolj ali manj zaslužjene in udomačene ter nekako nimajo istih pogojev kakor živali v prirodi.

Po teh preizkušnjah lahko ugotovimo tole: doba zrelosti in uravnovesenosti je osem desetih življenja vsakega živega bitja.

Človek dozori okoli dvajsetega leta. Po naravnih zakonih bi moral živeti v zrelostni dobi osemkrat po dvajset let in potem bi moral še dvajset let slabeti. V resnici pa more računati le na trideset let moči in polnosti — in še to ne brez zdravnikov in lekarnarjev. Pri petdesetletniku se navadno že pokažejo prvi znaki propadanja, osemdesetletniki pa so že nekaj redkega.

Odkod ta velika razlika med živaljo in človekom? Od tega, ker se je človek oddaljil od prirode in ker v življenju ne pazi na prirodne potrebe svojega organizma. Ustvaril si je nekakšno izumetničeno življenje, kjer žrtvuje telo družabnemu življenju, tistemu življenju, ki nas vsak dan bolj tiranizira. Da bi spet dobil telesno moč in da bi mogel odložiti starost in smrt čez sedanje meje, bi moral spet poiskati pot v prirodo in pravo sožitje z njo.

Joga kot rešitev

Sredstvo za ta prepoved nad daje indska modrost joga. Beseda joga pomeni zvezo. Joga je skrivnosten nauk, zbirka pravil, ki daleč presegajo meje razprave o higieni. V resnici je več raznih jog, katerih vsaka ustreza enem domnevanju besede zveza. Višja ali kraljevska joga, radža-joga, je nekakšna vera, mistika, katere vaje izkušajo spojiti človeško osebnost z božansko popolnostjo. Mi se z njo ne bomo ukvarjali, ampak le s hata-jogo, ki hoče človeka spojiti s prirodo.

Ta joga ima dva namena: skladno hoče združiti naše telesne funkcije z ustreznimi organi in njih zmogljivostjo, potem pa vse naše organsko življenje zvezati na pravilen način s prirodnim okoljem, ki nas obdaja. Ko je ta zveza ustvarjena, postanemo mladi, zdravi in živi. Kadar se zveza razbije, pomeni to bolezen, propadanje in smrt.

Naj poudarimo, da nas verske joge ne zanimajo in da se ne menimo za razne nadprirodne sposobnosti, ki jih v Indiji izkušajo z jogami doseči.

Načela hata-joge

Prvo načelo in pglavitno: živeti pomeni delati, a nobenega dela ne moremo dobro opraviti, če ga ne opravljamo metodično, skrbno in pazljivo. Mi pa navadno pokažemo te tri lastnosti samo v družabnem življenju. Ne pazimo na svojo prehrano. Vso hrano zauživamo prav za prav avtomatsko, na meji ali pa izven meje zavesti in volje. Prav nič ne pazimo na svoje dihanje, čeprav bi z voljo lahko izpremenili njegov ritem. Ko jemo, ne pazimo, da bi jed dobro prežvečili in da bi jo prav pogoltnili. Še manj nadzorujemo utrip svojega srca, gibe svojega prebavnega aparata in delavnost svojih žlez. Niti ne zavedamo se jih in nikakršne oblasti nad njimi nimamo. Namen vaj joga je v tem, da počasi izpremenimo v zavestno delo vse tisto podzavestno delo, ki se opravlja v nas, da dobimo oblast nad svojim notranjim strojem. Pripadniki joga ne nadzorujejo samo prebave in dihanja, ampak znajo naravnati celo število utripov srca in delovanje žil. Da, celo delovanje želodca in črev uravnava in delovanje vseh drugih organov. Vse telo znajo podrediti moči svoje volje.

Človek preveč razsiplje svojo energijo

Ker pomeni življenje delo, izrabljanje energije, je treba v njegovem stroju s pametnim gospodarstvom preprečiti razsipavanje energije. Če pa pogledamo življenje poprečnega meščana, bomo lahko ugotovili, da izrabli samo 40% energije telesa. Deset odstotkov se mu razgubi v brezplodnem delu, petdeset odstotkov pa v vznemirjenosti, ki je brez koristi. Če bi to energijo lahko prihranili, bi z njo podvojili dolžino življenja. Tu seveda nimamo v mislih človeka, ki ne dela in ki omejuje svoje delo na toaleta in jed, ostali del dneva pa zapravi z nemirnim in neplodnim gibanjem.

Pravilo je, da smemo izrabiti le toliko energije, kolikor je je potrebne za

uspeh, ki ga hočemo doseči. Odstraniti je treba nepotrebne gibe, telesne ali duševne, in to pomeni podaljšanje življenja. Utrujenje je škodljivo, razmišljanje tudi. Vsak večer posvetite četrt ure ocenjevanju svojega dnevnega dela in precenite, kaj ste s praznimi gibi izgubili. Vsako jutro, preden se lotite dnevnega dela, primorajte samega sebe, da ostanete dve minuti čisto nepremični. Pred vsakim delom pomislite, kako bi ga opravili, da bi bilo narejeno precizno, a s čim manjšo izgubo energije. Ne mahajte z rokami, kadar govorite, in omejite celo gibe vilic. Nikoli ne bodite nestrpni. Če stojite ali hodite, naj bo vaše telo vselej uravnoteženo. Zato se morajo roke vselej držati trupa, dlani pa morajo biti obrnjene naprej in prirodno odprte. Ko stopate po stopnicah, postavite vse stopalo na vsako stopnico. Tako si boste prihranili podzavestno krčenje mišic.

Osebni ritem

Vselej je treba gledati pri delu na ritem. Vsakdo ima svoj osebni ritem in težavno je ta osebni ritem podrediti socialnemu. Ni ga pa treba žrtvovati socialnemu. Zato je zelo važna izbira poklica. Kdor ima poklic, ki se ne sklada z njegovim osebnim ritmom, se brez koristi utrjuje. Metronom je v vsem, po čemer se mora človek ravnavati, srce, delno pa tudi dihanje. Napake v ritmu dela se pokažejo v izpremembah utripanja srca in dihanja. Človek bo svoje delo slabo opravil, če njegovi gibi niso podrejeni utripanju srca. Vse je treba prav umeriti. Ritem življenja je treba uravnati po ritmu prirode, aktivnost je treba pozimi zmanjšati in jo predrežati v vsem solncu. Kratki dnevi — kratka aktivnost. Kratke noči — kratko spanje. Od mladega do polnega meseca je treba delo začeti in zasnavljati, od polnega do mladega organizirati in utrjevati dobljene uspehe. Plesi naj bodo harmonični. Harmonijo človeških skupin so ustvarili plesi in pesmi.

Umetnost počivanja

Počitek je tisti čas, ko se iz človekove tvornice odstranjujejo strupeni ostanki in ko se akumulatorji energije iznova napolnijo. Zato je počitek nujno potreben.

Treba pa je znati počivati in ne smemo se zadovoljiti s stanjem polnapečnosti, ki še zmerom porablja energijo. Zjutraj preden vstanemo, zvečer preden ležemo, pa tudi čez dan, če je seveda mogoče, priporoča joga vaje v popolnem pomirjevanju mišic. Treba je leči

na hrbet, lahko vzdigniti in podpreti glavo ter pravilno iztegniti ude, da se vse mišice sprostijo.

Tak počitek je tako blagodejen in tako nadomešča izgubljene moči, da indski učenci jog skoraj ne potrebujejo nočnega spanja. Med spanjem pa je treba ležati pol noči na desni strani, pol na levi, nikoli pa na hrbtu. Ko se človek zbudi, naj se pretegne kakor mačka.

Učenci joga ne poznajo nespčnosti, ker je nespčnost v glavnem posledica duševne vznemirjenosti, rezultat skrbi preteklega dne in skrbi za prihodnji dan. Treba se je naučiti življenja v sedanjosti, odvreči skrbi in sistematično odganjati vznemirjajoče misli. To se da vse doseči z voljo. Vaditi se je tudi treba v popolnem sproščanju obraznih mišic. Mirnost črt na obrazu prinaša tudi mir v dušo. Nikoli ne smemo jemati uspalvalnih sredstev.

Niti dihati ne znamo!

Umetnost dihanja, «pranajama», je morda najvažnejši del hata-joge. Ta umetnost temelji na poznavanju splošnega življenjskega fluida, na «prani», v katerem živimo in ki ima dva pola kakor elektrika. Pozitivna ali moška prana se imenuje «pengala». Negativna prana je «ida». Pri vsakem bitju hrani prana sebi slično pransko telo (podobno kakor dvojno astralno telo naših okultistov), kakor hrani zrak naše materialno telo. Pengalo vdihavamo skozi desno nosnico, ido pa skozi levo. Zato je v prvi vrsti potrebno, da dihamo samo skozi nos, potem pa to, da sta obe nosnici približno enako občutljivi za ravnotežje fluida. Mislite si kakorkoli o tej hipotetični teoriji, ki je bila na zapadu že davno znana pod drugim imenom, v njej je razodetih precej pravih glbov za dihanje.

Dihati je treba počasi, ritmično in popolno. Ne vdihnimo novega zraka, dokler nismo starega čim bolj iztisnili iz pljuč. Držati se je treba pravilno, forsirati izdihavanje, a vdihavanje naj bo prirodno, brez prisiljenosti. Vsako utesnjevanje v obleki (ovratniki!) je škodljivo. Dihalne vaje bodo v vsaki življenjski dobi povečale odpornost proti boleznim, zbudile bodo naše notranje sekrecije in nas tako pomladile, zavlekle bodo pojavljanje gub, izpadanje in sivjenje las ter razvile moralni mir.

Te vaje je treba opravljati v samoti, če je mogoče brez obleke. Ležati je treba na odeji, ki nas varuje, iz kožuvine ali volne, po možnosti na prostem. Obrnjeni moramo biti s telesom proti zemeljskim magnetskim tokovom (z glavo proti severu). Začeti moramo z vajami, ki sprostijo mišice. Pri dihanju se je treba do skrajnosti navaditi dviganja in spuščanja ramen, pa tudi širjenja in stiskanja prsnega koša (reber). Ko izdihavamo zrak, je treba stisniti trebuh, da nastane na njegovem mestu vdolbina. S tem počnem iz pljuč poslednje ostanke izprijenega zraka, hkrati pa krepimo trebušne mišice. Izdihavamo zrak deset sekund, vdihavamo

Pristno ali ponarejeno?

Kako naj to vemo?

Po samem videzu seveda ne moremo presoditi. Tudi žitna kava ima lahko na videz čisto enaka zrna, četudi je v njih navadno žgana škrobovina ali pa dragoceni praženi slad. Če je pa Kneippova, potem se lahko zanesemo, da je v vsakem zrcu praženo sladno jedro, ki je tisto, kar naredi kavo iz Kneippove okusno, zrnati kavi podobno in aromatično.

Kneippova
SLADNA KAVA

ga pa šest sekund. To vajo ponovimo izprva šestkrat zjutraj, ko se zbudimo, in šestkrat zvečer, ko ležemo. Pozneje večkrat.

Druga vaja: Pljuča je treba docela izprazniti, jih napolniti in zadržati sapo. Roke iztegnemo ohlapno predse, potem pa jih počasi pritegnemo k ramenu, pri tem napenjamo mišice in stisnemo pesti. Potem ponavljamo te gibe iztezanja in krčenja čedalje hitreje, dokler moremo sapo zadrževati. Naposled z vso močjo iztisnemo zrak skozi odprta usta in se nagnemo naprej. To vajo poizkusimo le enkrat na dan.

Po mnenju Indov je ta spretnost dihanja najboljše vajo za doseganje «nadprirodnih moči». Ko zna človek gospodovati nad svojim dihanjem, kakor vlada virtuozi nad svojim glasbilom, doseže poleg zdravja tudi druge prednosti in moči. Začenjajo se mu odpirati nevarna vrata v kraljestvo čudežnega.

Tudi hranimo se slabo

Način hrane, ki jo priporoča joga, se ujema z našo higieno. V tej hrani, ki je določena za vsakega poedince posebej in za njegovo okolje, imajo največjo vlogo žitarice, korenje, zelenjava in sadje. Ker ne prihaja pri nas v poštev versko vprašanje, se nam menda mesa ni treba preveč braniti, čeprav ga Indii ne jedo. Sicer pa hranljivosti mesa ni treba precenjevati. Vegetarianska hrana daje človeškemu organizmu vse, kar potrebuje. Joga uči še nekaj drugega: da človeka boljše hranijo jedi domače zemlje kakor tujine. Tako naj bi nas, na naše razmere preneseno, hranila naša

pšenica boljše kakor pa na primer Nemce. Vsak človek je po mnenju joga ustvarjen za svojo zemljo.

Količina zaužite hrane mora biti v strogem sorazmerju s potrebami organizma. Mi jemo preveč. Skledica riža je za človeka z Vzhoda dovolj. Jesti je treba v miru, zvečiti počasi in pažljivo. Lud porabi več časa, da poje pest fig, kakor Evropec za veliko kosilo. Ko popije požirek vode, ga dolgo zadrži v ustih.

Voda, ta prirodni napitek, naj bo živa tekoča. Nikoli je ne smemo piti med jedjo in nikoli ne prehladne, zlasti kadar je vroče.

Telovadba čutov

Joga zelo pazi na vzgojo čutov. Mi zahtevamo od njih objektivno dojemanje zunanjega sveta. Indii, ki jim je zunanji svet samo slepilo, pa natanko preizkušajo in proučujejo vsa svoja čutila. Zato se trudijo, da razvijejo celo skalo občutkov. Kakšen privid, zvok ali dotik, ki nam daje samo grobo registracijo, pomeni zanje celo kopico življenjajev. To izpremenjeno čutenje nam odkriva patološke motnje, ki jim zdravniki doslej še niso mogli priti do dna.

Doktrine joga vsebujejo še postopke, s katerimi se lahko odkrije živčna neuravnoveženost in se ozdravi z bolj ali manj kompliciranim držanjem telesa in nepremičnimi legami, ki jim je namen mir. Hata-joga deluje na duševno življenje kakor kakšna Freudova psihoanaliza. Poleg tega pa zahteva seveda tudi zelo strogo spolno disciplino.

POKORNE

(Iz knjige «Kina krvavi» prevedel Iv. Vuk.)

Na veliki zgodovinski pozornici kitajske borbe za svobodo se tu in tam pojavlja lik neke ženske. Ta ženska se bori za zmago pravih idej, dasi bi prej sodila v vrste tistih, ki tej borbi ne žele uspeha.

Ali čujmo enega iz mnogih doživljanj, ki jih je doživela v svoji mladosti, pa bomo razumeli, zakaj se je tako opredelila.

— Pravijo mi Tšiang-Sian-Hung. Tšiang je naše rodbinsko ime, Sian pa moje lastno. Rodila sem se leta 1902. v Hongkongu kot hčerka ugledne in bogate rodbine. Naše bogastvo izvira od mojega deda, ki je bil soudeležen pri nekem angleškem podjetju.

Moji spomini iz otroških let mi kažejo slike trgovine s sužnjami, s čimer se je ukvarjala moja babica. V glavnem je trgovala z dekleti, ki se jim pravi Mui-Tsai, kar je toliko kakor «domača tovorna živina», ki prenaša bremena, a vljudno po angleško «po-hčerjenka». Vse služkinje v naši kuhinji so bile takšne sužnje. Na južnem Kitajskem in v Hongkongu je navada, da ima vsaka bogata hiša po eno ali več suženj, ki opravljajo domače posle.

Mui-Tsai so sužnje, ki se kupujejo in prodajajo. Nad njih življenjem in smrtjo odloča njihov gospodar. Pošilja jih v fakterije (tvornice), da mu služijo denar. Ako so lepe, jih prodajajo bogatim moškim, da so jim konkubine, ali pa kot prostitutke v zabavišču ali na cvetne ladjice Kantona, Makoa in Hongkonga. Lepe kantonske konkubine imajo visoko ceno pri šanghajskih in severnokitajskih bogataših. Po večini so to hčerke kmetov, ki so tako siromašni, da jih ne morejo vzdrževati do možitve in jih zato morajo prodati.

Moja babica se je torej ukvarjala s prodajo teh deklet. Dobro se spominjam, ko sem kot nežen otrok stala poleg babice, ki je trgovala z bogataši, in si ogledovala moške, ki so izbirali dekleta. Bili so to po večini uradniki in bogati trgovci iz Kantona. Redko so trgovci iskali dekleta za sužnje za domače gospodinjstvo. Bogatim trgovcem, ki so bili oblečeni v dolga svilena oblačila, je babica najprej ponudila čaja. Izpraševala jih je o njih zdravju, o njih cenjeni družini. Po dolgih vljudnih razgovorih je prešla na pravi namen teh obiskov. Dekleta, ki so jih medtem lišpali in pripravljali, da bi bila videti čim mikavnejša, so privedli pred trgovce. Oj, zviti so pa bili ti trgovci. Niso se dali kar tako preslepiti. Niso jih premotile lepe obleke in dobro našminkani obrazi. Dekleta so morala dvigniti hlače in pokazati noge ali pa odpeti obleko, da se je videla polt. Pogosto so z

mokrimi robci obrisali z lice deklet puder, da bi se prepričali o njih-polti. Tu in tam so tudi otipavali dekletovo telo.

Če je dekle ustrezalo vsem pogojem, se ji je trgovec približal s smehljajem na ustih in vprašal:

«Ali hočeš biti moja priležnica?»

Dekle je žalostno povsilo glavo in odgovorilo:

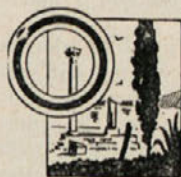
«Hočem.»

Pogosto je po njenem licu spolzela solza in zarisala v pudru svojo žalostno pot pa zdrknila na preprogo. Nato je dekle odšlo, da se pripravi, trgovec pa se je začel z babico pogajati za ceno. Če je bila kupčija sklenjena, je kupec dal aro. Če se izkaže, da je dekle še devica, bi drugi dan izplačal ostane nekupnine. Drugače je pa imel pravico dekle vrniti in zahtevati aro nazaj.

Mnogi moji sorojaki so prepričani, da je to, če ima kdo konkubino, nekaj znak ali čin ljubezni. Dolžnost poroče-

A. Salava:

PRSTAN LJUBČKA MARIJE STUARTOVE

Oliver Stanwyck, šef detektivskega zavoda «Mystik», je sedel v svoji pisarni na Wall Streetu in nervozno potrkal z dolgimi, suhimi prsti po mizi. To je delal Oliver Stanwyck vselej, kadar je obravnaval kaj važnega ali sprejemal novega uslužbenca za svoj zavod. «Mystik» je deloval sporazumno z londonskim Scotland Yardom in je imel zaslug, da je zatolil in ujel mnogo nevarnih zločincev. Nasproti Stanwycku je stal vitek, mlad mož srednje postave, dobro oblečen, simpatičnega obraza.

«Torej, gospod Roney, mislim, da sem vam pojasnil vse, kar je treba», je rekel mirno Stanwyck. Njegov mirni, nerazburjeni govor nikakor ni bil v skladu z nervoznim, naglim trkanjem po mizi. «Moji ljudje morajo biti močni, pogumni in bistri. Brez teh lastnosti detektiv ni detektiv. Vi mi ugajate in mislim, da se pri vas ne bom prevaral. In zdaj se lotite prve svoje naloge. Da boste razumeli! Pri nas se ne začena z najnižjo stopnjo. Začetnik je postavljen takoj pred veliko nalogo. Takoj mora dokazati svojo zmožnost za nadaljnje, še težje naloge. Zaupno smo bili obveščeni, da bo jutri ob dveh ukraden dragocen zgodovinski prstan v Porterjevi dragotinarski trgovini na Ewening Streetu. Ukradla ga bo Patricija Ewansova, sil-

ne žene je, da skrbi za potomstvo in da opravlja ceremonije pri spoštovanju kulta za pradede. Konkubina pa predstavlja višjo obliko ljubezni. Ljubezni? Ali je kupovanje nesrečnih žensk, ki se potem pogosto in brezsrčno prepuščajo drugim, ljubezen?

Kar sem tukaj povedala, to žal ni zgodba iz preteklosti. Govorim o sedanjosti, ker vladajo te navade še dandanes. Velika beda, ki gostuje v moji domovini, zelo pospešuje trgovino s sužnjami. Voljno se predajajo nesrečna dekleta v to življenje. Uradniki na vidnih mestih in v raznih vladah Kantona, Nankinga in Pekinga kupujejo take sužnje za svoje konkubine.

Kot hčerka imovite rodbine sem živela udobno življenje. Mati me je ljubila in na vso moč skrbela za mojo srečno bodočnost. Ali v meni se je že v zgodnji mladosti porajala misel, kakšna bi bila moja bodočnost, ko bi se rodila iz kmečkih staršev, kakor je to pri večini deklet, ki so v naši kuhinji, ali kakor tiste, ki kot blago prehajajo skozi nežne roke moje babice.

Že v zgodnji mladosti so me peklo solze tistih deklet, ki so bogatim trgovcem morale reči: «Hočem.»

no pretkana pustolovka. Dela s tolpo mednarodnih zločincev. Da si pokazati prstan in pri tisti priči ga že zamenja z imenično ponarejenim drugim prstanom. Vi boste v tistem hipu v trgovini! Lahko se morda pozanimate za igle z briljanti! Sorodniki Patricije Ewansove so v visokih položajih. Zato morate biti diskretni, da ne bo skandalov. Aretirati jo morate šele na ulici, ne v trgovini, na kar najnežnejši, najvljudnejši način. Ste razumeli, gospod Roney?»

«Lahko vam do besede vse ponovim, gospod,» je živahno odgovoril mladi mož, «toda oprostite, to se mi ne zdi prav nič težko.»

Oliver Stanwyck je vstal in se vzravnal. Zunaj je pogledalo sonce izza oblakov in z vso silo posijalo v sobo. Šef Oliver Stanwyck je stal v sončnem siju, kakor da ga obdaja svetniška obstret. Bob Roney je začutil v tem trenutku posebno spoštovanje in nekakšen svet strah pred tem človekom.

«Nikar se ne precenjujte, gospod Roney,» je dejal sarkastično Oliver, «morda bo ta vaša preizkušnja zelo težka. Želim vam mnogo uspeha, prijatelj!» Stisnil je Bobu roko tako močno, da je Bob zastokal. Bob Roney je bil nekoč dobro plačan stavbni asistent. Delal je dobro vse dotlej, dokler se ni vrnil iz New Yorka nečak njegovega šefa. Ta je bil zelo spreten risar z ameriško rutino. Potem ni Bob več tako dobro delal. Vsaj njegov šef je

Pomladite kožo!

Privoščite ji tudi ponoči pravilno nego. Elida Citron Cold Cream čisti in hrani kožo ter jo ohrani svežo in čisto.

Gube bi Vas lahko izdale...

Skrbite za to, da gube ne bodo izdale Vaše starosti. Vaš obraz mora obdržati odraz mladosti. Negujte Vašo polt redno z Elida kremo Ideal za podnevi. Ta krema vsebuje učinkoviti hamamelis, ki polepša kožo, odstrani male poškodbe in gube, poživi uvelo kožo in ji da mladostni videz.

ELIDA KREMA IDEAL

to trdil, čeprav se sam tega ni zavedal. Pozneje pa si je vendarle mislil, da je počasnež. To je bilo tišči dan, ko je moral zapustiti službo. Nato je bil prodajalec, natakar in uslužbenec pri dvigalu. Kot tak je služil v hotelu «Blue Bird» in se oženil s svojo ljubico Jesijo, nežno plavalasko, ki je prodajala v veletrgovini «Casablanca». Bob se dobro spominja tistega mračnega dne, ko je «Blue Bird» propadel. Jesija mu je takrat rekla, da bosta oba odslej še bolj skromna. Živela bosta z ajeno plačo, dokler si Bob česa ne poišče.

Na inserat «Mystika» se je oglasilo petdeset prosilcev. Vsi so prišli pred Oliverja Stanwicka. Nekateri so bili lepi fantje širokih pleč in so imeli tilnik kakor biki, kakor nalašč za težko policijsko službo. Bobu ostane uganka, kako si je Stanwyck izbral prav njega. «Toda čemu bi si kvaril dan s premišljevanjem!» si je rekel Bob, ko je korakal po širokem Ewening Streetu v popoldanskem soncu. Jesija je bila včeraj tako dobre volje. «Zdaj bova še zelo varčevala, Bob,» je veselo čebljala, «drugo leto pa bova pogledala po svetu. «To bo lepo, to bo

lepo», si je ponavljal Bob in se smehljajal.

V Porterjevi trgovini si je dal Bob pokazati zbirko igel z briljanti. Dolgo jih je ogledoval drugo za drugo, da bi pridobil na času. Točno ob dveh je vstopila dama. Bob se je nekoliko ozrl. Lepotica tiziansko rdečih las ni bila prav nič podobna tatici. Njene zelene oči so hladno zrle na Porterja, ki se je globoko klanjal.

«Lady Balfourova sem», je rekla vzvišeno.

«Vaši visokosti ponižen sluga», se je Porter še globlje priklonil.

«Moj soprog, sir Balfour,» je govorila lepotica z zvišanim glasom, «ima veliko zbirko zgodovinskih draguljev. Rada bi ga presenetila za njegov rojstni dan s prstanom lorda Boothweina, ljubčka Marije Stuart. Slišala sem...»

«... da je lastnik tega dragulja samo Porter, kajne, visokost?»

«O, da, ali bi ga mogla videti?»

Draguljar je odšel nekam v ozadje. Čez nekaj trenutkov se je vrnil: v roki je nesel majhen črn etui. Odprl ga je. Na modrem baržunu se je zasvetil ognjevit rubin. Lesketal se je kakor kaplja sveže krvi. Bob se je na videz

mudil s svojimi iglami, toda videl je, kako so se zelene oči poželjivo zožile.

«Ta prstan moram imeti!»

«Ampak cena mu je silno visoka, milady.» Potem pa je, kakor da se boji izgovoriti tako velikansko vsoto, pridušil glas.

«Nič ne de. Seveda, tako velikega zneska nimam pri sebi.»

«In kaj je tamle? Krasna ogrlica?» je pokazala z negovano roko proti stekleni omari. «Takšno sem si že davno želela!»

Draguljar je vljudno stopil po dragotino. Lady je hitro poiskala v torbici dozo s pudrom. Iz nje je vzela prstan, ki je bil tako podoben prstanu v etuiju, da ga ni bilo mogoče razlikovati. Bliiskovito je oba zamenjala. In že si je samozavestno popravljala frizuro. Vse to se je zgodilo s peklenko spretnostjo, v ulomku sekunde.

«Kupim oboje, prstan in ogrlico», se je odločila lady Balfourova. «Pošljem jutri šoferja s čekom.»

«Vse bo pripravljeno,» je rekel ustrežljivo Porter, «toda ni dobro zapati tako dragocenih stvari služabništvu.»

«Moji ljudje so pošteni, gospod», je rekla z glasom, ki ni dovoljeval ugo-

vora. Odšla je z majestetičnim korakom; spremljal jo je globok priklon šefa in osebja.

«Obžalujem, nobena igla se mi ne zdi primerna,» je zamomljal Roney, «pridem morda drugič, ko boste imeli novo blago.»

Zunaj se je Bob ozrl na vse strani. V neznanosti oddaljenosti je šla tatica k razkošnemu avtomobilu, kakor da se ni nič zgodilo. Tik pred vrati avta ji je položil roko na ramo ter pokazal znak, skrit pod zavihom suknje.

«Aretirani ste, gospa Evansova! Videl sem vse in ne svetujem vam, da bi se upirali!» Prebledela je, a ni rekla nič, le zelena ogenjčka sta se posvetila.

«Prosim, gospa!» Vljudno je odprl vrata. «Zapeljite na Walles Street, številka 7,» je ukazal šoferju v modri uniformi.

Voz je stekel. Kmalu je začelo drobno deževati. Deževne kaplje so peliskale po strehi avtomobila in voda je tekla po steklu na vratih. Bob je začutil, kako se je noga v svileni nogavici pritisnila k njegovi. Odmaknil se je. Zelene oči so zrlle zdaj nekoliko posmehljivo. «Glejte,» je izpregovorila, «vi me zdaj izročite policiji. Zapro me za nekaj let. Ničesar ne boste dobili, samo pohvalo, da ste dobro opravili svojo dolžnost. Toda goroviva odkrito. Ta prstan je vreden 10.000 liber. Če me pustite, da videm, si bova to vsoto delila. Moji ljudje čakajo nocoj v Genovi.»

«Zaman se trudite,» je rekel Bob skozi zobe, v zavesti, da je zaščiten zoper vsako zapeljevanje.

«Toda — saj ste prav čeden fant,» je nadaljevala, kakor da si je šele zdaj Boba dobro ogledala. «Takega moža potrebujem. Vzamem vas s seboj. Pustim tolpo in odletiva namesto v Genovo naravnost v Monte Carlo. Tam prodava prstan. Poznam vse trike, kako se dobi v ruleti. Imela bova desetkrat, stokrat toliko. Potem se odpeljeva v Pariz, na Riviero, v Juan le Pins in jaz... jaz vas bom ljubila.»

Govorila je naglo, strastno, z iskrenim glasom.

«Ne, to ni mogoče, imam ženo,» se je branil Bob, a čutil je, da se v njem nekaj lomi. Stisnila se je še bolj k njemu: «Odreče se vam zaradi vaše sreče.»

Dež je začel liti kakor iz škafa, na ulici ni bilo žive duše. Pokazala je z roko proti zameglenemu oknu: «Tako megleno in žalostno bi bilo vse vaše življenje. Pojdite z menoj, naučim vas živeti!»

Besede lepe žene so razgrevale kri in uresničevale vse neizpolnjene želje. Že deček je sanjal Bob Roney o daljnih krajih in tujih mestih. Zdaj se mu vse tako zapeljivo ponuja.

Instinktivno je začutila zmago.

«Na letališče in čim hitreje!» je ukazala šoferju. Omamljenemu Bobu je samo pošepetala: «Vse izpolnim, kar sem obljubila. To bo lepo!»

«To bo lepo,» je kakor v sanjah ponavljal Bob sam pri sebi, «varčevala bova, Bob, in potem bova pogledala po svetu.» To je rekel danes zjutraj nekdo drug. Spomin je začel spet normalno delovati. Z roko si je obrisal vznoženo čelo. Energija in preudarnost sta se vračali. Sedel je prav v skrajni kot in je že čisto mirno zaklical šoferju: «Peljemo se na Walles Street številka 7. Niste pozabili?»

«Svojo nalogo ste prav dobro opravili, gospod Roney. Vidim, da ste sposoben mladenič. Hvala!»

Oliver Stanwyck je vstal. «In vam tudi hvala, gospa Evansova.»

«Vi se ji za-za-hva-ljujete?» je zajeceljal presenečeni Bob. «Saj je vendar...»
«...naša najsposobnejša sodelavka, Patricija Evansova. Ne zamenjal bi je niti za deset moških. Že včeraj sem vam rekel, da potrebujemo samo zmožne ljudi. Marsikdo napravlja dober vtisk, toda v nekaterih okoliščinah dokaže popolno nezmožnost. Že tolikokrat smo se varali! Zato preizkusimo vsakega začetnika. Vsak ne prestane izkušnje tako častno kakor vi...»

«Toda kaj pa tisti krasni prstan tam pri Porterju?» je rekel zmeden Bob.

«Gospa Evansova je zamenjala samo imitacijo za imitacijo. Obe sta vredni samo nekaj šilingov. Pravi prstan lorda Boothwella je varno spravljeno v draguljarjevem tresoru. Porter je bil seveda o vsem poučen.»

Trajalo je precej dolgo, preden je Bob vse razumel. Potem pa ga je bilo strašno sram, zlasti pred svojo rdečelaso ko-

Fr. Wallisch:

Uho dona Gilla

Preden je železnica — o letalih in o radiu niti ne govorim — vezala vas Siero Novo z ostalim svetom, so imeli tam sodišče, sestavljeno iz obrtnikov, trgovcev in kmetov, ki so si za vsak dan svojega delovanja v službi zakona lahko zaračunali določeno vsoto. Samo sodni sluga je bil zares uradna oseba, ker je dobival od oblastva stalno plačo. Včasih je pa tudi ni dobil. Toda čeprav so člani sodišča opravljali svojo službo kot postranski posel, so bili vendarle silno goreči, kakor bomo takoj videli.

Kot obtoženec je stal pred sodiščem trgovec s perutnino don Vincente.

«Obtoženi ste,» mu je rekel sodnik, «da ste krojaču donu Gilla pri kvartanju prestrelili uho. Vsak človek ima sicer luknjo v ušesu, ampak ta luknja gre skozi uhelj in je torej huda telesna poškodba. Ali priznate svojo krivdo, don Vincente?»

«Nikakor ne!» je rekel odločno obtoženec.

«Ampak corpus delicti jasno priča o tem. Le pogledjte uho dona Gilla! Da ste pri kvartanju nanj streljali, tega menda ne boste tajili?»

legico. Štopila je k njemu ter mu podala roko. Oči se ji niso več demonsko svetile. Njih zelena, mirna barva je spominjala na padlo listje v Hyde Parku.

«Ne smete biti hudi name, kolega, zakaj dolžnost je dolžnost! Verjemite, da sem vam v avtu držala oba padca, da bi ne padli v izkušnjava.»

«Povejte mi, gospa Evansova, kaj si zdaj prav za prav mislite o meni?» je vprašal Bob, ko sta stopila na ulico. Dež je bil prenehal in ljudje so hodili mimo njiju z veselimimi obrazi, kakor da se radujejo, ker se je sonce spet pokazalo.

«Isto, kar je rekel šef. Da ste pameten in pogumen fant. Morate se zmerom tako držati! Toda rada bi vas vendar kako odškodovala za tiste trpke trenutke. Kupila sva si s Fredom, mojim soprogom, avto. Seveda ni tako razkošen kakor naša službena limuzina. Je pa majhen, udoben voziček, ravno za štiri osebe. Drugo leto hočeva na dopust v Monte Carlo. Iščeva dva dobra tovariša. Iskreno vabim vas in vašo gospo. Tistih igral-skih trikov, o katerih sem vam pravila, seveda ne poznam, toda nekaj frankov bomo morda vendarle priigrali.»

Povedala je to tako iskreno, da Bob ni mogel in ni hotel odkloniti. «Pa še nekaj. Kot kolega se kličiva s krstnim imenom. Lahko noč, Bob!»

«Lahko noč, Patricija!»

Stisnila sta si roke. Še nekaj časa je zrl za njo, dokler ni izginila za vogalom. Zdaj šele je začutil utrujenost. Tudi želodec se je oglašil. Razveselil se je na toplo večerjo in na mehko postlano posteljo ter pospešil korak.

«Ne, tega ne tajim, ampak nedolžen sem pa le! Igrali smo 'capuchino', to morate vedeti, gospod sodnik. Saj vendar poznate to igro?»

«Seveda jo poznam!» se je zasmeljal sodnik. «Toda še nikoli nisem slišal, da bi bilo zanjo treba revolverja!»

«Ne, navadno ne. Samo dva in tri-deset kvart. Takole je bilo: imel sem dva asa, dve desetici, enega kralja in eno damo v roki.»

«Lepe kvarte!» je pohvalil sodnik. «Ampak to še zmeraj ni razlog, da bi morali streljati na dona Gilla!»

«Vrgel sem karovega fanta in prebil sem s pikovo osmico in srčevo devetico. Dobro, sem si mislil, bomo videli, kaj bo. In pobral sem...»

«To ni bilo prav, tega bi ne bili smeli storiti!» se je vtaknil v besedo državni pravdnik. «Moralo bi bili počakati, kaj bo storil tretji.»

Sodnik se je odkašljaval. «Ampak, ampak, ne pozabite, gospod, da moramo tu soditi težko telesno poškodbo. Po rani moram sklepati, da je bil tu moralni namen proti donu Gilla.»

«To ni res!» se je branil don Vincente in se spet obrnil k državnemu pravdniku. «Očitno ne poznate capuchina, če pravite, da bi bil moral čakati na tretjega. Saj sem bil vendar jaz na vrsti, da prevzamem!»

Sodnik je prikimal. «Mislim, da imate prav. Gospod državni pravdnik se to pot očitno moti. Toda ostali ste mi dolžni še pojasnilo, ali ste streljali na dona Gilla z morilnim namenom, ali ste ga hoteli ubiti?»

«Malo potrpite, prosim», je rekel obtoženi don Vincente. «Če se hočem zagovarjati, moram povedati še kaj več. Don Cesare, tretji med nami, je prinesel karovega kralja.»

«Vraga!» je zaklical sodnik in udaril s pestjo na mizo. «To je pa vendar predrznost!»

«Kajneda!» je skoraj zavriskal obtoženec. «Jaz sem si to tudi tako mislil. Ampak kakor veste, sem imel v roki dve desetici. In tako sem mirno prebil srčevo desetico.»

«To je bilo dobro, toda peklensko drzno», je menil sodnik in se zamislil. «Previden igralec bi bil na vaši stopnji prepustil ta prebitek drugemu. Saj vendar niste vedeli, kakšne kvarte ima don Gill.»

C. B. Wind:

NAGLA ODLOČITEV

«Dobro», je dejal mož, ki se je hotel imenovati Jakob. «Dam ti naslov za tri sto dinarjev.»

Jože Skok, ki se je prvič pojavil v tem lokalu, je brskal po žepih in slednjič privlekel tri bankovce. Preden jih je dal Jakobu, je še enkrat vprašal: «Ali je vse v redu?»

«Da, vse v redu. Gospod Novak stanuje sam v hiši. Drevi bo igral v klubu in se vrne domov šele okrog ene!»

Jože Skok je odšel. Videl pa je še, kako je k Jakobu stopil neki mladenič ter se začel z njim pogajati.

Skok je kupil v najbližji ulici nekaj potrebnih reči, potem se je pa napotil tja, kjer je stanoval gospod Novak. Oprezno se je oziral po ulici, nato se je pa ustavil pred neko hišo.

Precej pozneje je stal pred vrati stanovanja gospoda Novaka in nekolikokrat pozvonil. Tiho. Šel je na dvorišče in zlezal skozi odprto okno v stanovanje. Iz previdnosti je glasno zaklical: «Halo!» Nihče se ni oglasil in zato je stopil v sosedno sobo in si jel ogledovati opremo. Čez nekaj časa je odprl knjižnico.

Nenadno je začul ropot za seboj. Ko se je obrnil, je zagledal v sosedni sobi moškega. Takoj je v njem spoznal mladeniča, ki se je pogajal z Jakobom. Skok je strmel vanj.

«Jakob je tudi tebi prodal naslov?» «To je lopov!» je odgovoril mladenič.

Skok je rekel, ne da bi se kaj obotavljal: «Pojdi, pomagaj mi, vzemiva vsak polovico.» Skok se je iznova obrnil h knjižnici.

«To je res», je pritrdil državni pravdnik in porinil svoj stol bliže. «In kako je bilo dalje?»

«Don Cesare je prevzel in najavil solo!»

«Pa potem?» je vprašal sodnik skoraj brez sape.

«Temu bomo nasolili, sem si mislil, in sem ga zapeljivo vabil s srčevo desetico.»

«Izvrstno!» je pohvalil sodnik v igralski strastnosti. Državni pravdnik je priznavalno kimal. «In dalje?» je vprašal do skrajnosti napet.

«Zdaj je šlo na nož. In veste, kaj je napravil don Gill? Namesto da bi bil prebil, je rekel: «Vdam se.»

Sodnik je poskočil, ves rdeč v obraz. «Neverjetno! Taka oslarija! Kako si je vendar mogoče tako pokvariti igro! Ta človek zasluži, da jih dobi pošteno po ušesih!»

«Torej vidite!» je zadovoljno dejal obtoženec. «To sem si tudi jaz mislil. In zato sem mu naredil majhno luknjo v uhelj.»

«Obtoženec se opraviča vsake kazni!» je naglo rekel sodnik, a še poudaril:

«Odkrito vam svetujem, don Vincente, s tako nerodo drugič ne igrajte več!»

«Kaj pa iščeš tam? Misliš, da boš našel tam dragulje?»

Mladenič je stopil k drugi skrinji, vzel iz žepa vetrihe in v hipu odprl skrinjo.

«Oh, tu je nekaj!»

«Molči!» je zagodrnjal mladenič. «Menda si prvič zunaj.»

«Zakaj?»

«Zdiš se mi pravi začetnik.»

Mladenič je zložil vse, kar je bilo v skrinji, na mizo: «Brž vse v kovčeg!»

In čez nekaj časa je zaklical: «Ali še zmeraj nisi opravil? Drugič ostani rajši doma...»

Ko sta bila dva kovčega polna, je rekel Skok: «Izginiti morava, preden se vrne Novak.»

«Pred polnočjo ga ne bo.»

«Ali ga poznaš?»

«Še nikoli ga nisem videl.»

«Jaz tudi ne.»

V tem trenutku se je za njima po tistem pojavil mož visoke rasti, lepo oblečen.

«Kaj iščeta v mojem stanovanju?»

Dvignil je desnico, v kateri se je zabliškal revolver.

Roparja sta odrevenela.

«Postavita kovčega, ki ju imata v rokah, v kot!»

Storila sta tako. «Roke kvišku! Kaj sta vse pobrala, lopova?»

«Malo, samo ta dva kovčega.»

«Prišel sem še za časa. Bomo videli, kaj poreče policija.» Okrenil se je, kakor da hoče poklicati nekoga skozi okno.

Veramon-ovitek
z 2 tabletama

Ta zavojček zmore odslej vsakdo. Prosimo napravite polzkus in prepričali se boste o naglem učinku pri glavobolu, zobobolu in bolečinah zaradi ran.

VERAMON
Schering

Cevke z 10 in 20 tabletami.
Ovitek z 2 tabletama

Oglas reg. pod št. br. 25.400 od 4./X. 1937

«Pustite naju», je zajecljal mladenič. «Kaj boste imeli od tega, če pokličete policijo?»

Mož ju je sočutno pogledal. V tem hipu je mladenič skočil skozi okno. Skok pa za njim.

Lepo oblečeni mož je zaprl okno, se nasmehnil in si prižgal cigareto. Odprl je oba kovčega in jel zadovoljno pregledovati njuno vsebino. Srebrni pribori, velika škatla draguljev in drugi vrednostni predmeti. Mož se je ozrl po stanovanju, nato je hotel oditi. Vzel je oba kovčega in stopil ven. V tistem trenutku pa je stal pred njim mož in zakričal:

«Kaj je? Kaj delate tukaj?»

Tretji ropar je postavil kovčega na tla in molče zrl v četrtega moža. Skoraj oba hkrati sta potegnila vsak svoj revolver iz žepa.

«Kaj iščete v mojem stanovanju?»

«Ne šalite se, kolega!» se je nasmehnil tretji ropar. «Predlagam vam: vtakniva vsak svoj revolver v žep in si tole razdeliva!»

Četrti mož je malo pomislil, potem je pa pokimal in rekel: «Dobro!»

Ko sta stopila iz hiše, se je gospod Novak hitro vrgel na svojega spremljevalca in začel klicati: «Pomagajte! Ropar!»

Takoj so ju obstopili ljudje in v nekaj minutah je bil ropar v rokah policije.

Tlak v kuhinji

kopalnici ali predsobi povzročča gospodinji največ dela. Ako hočete z majhnim trudom doseči trajen, higieničen, sodoben in krasen tlak, potem naročite

KSILOLIT

pri tvrdki **MATERIAL** trg. dr. z o. z. LJUBLJANA

Tyrševa cesta 36

Telefon 27-16

Dva meseca na nebu

Belgijski astronom Belporte je odkril v vsemirju majhen planet, ki je relativno prav blizu naše zemlje, ker je od nje oddaljen nekako dva milijona kilometrov. Imenoval ga je Anteros.

Zdaj že računajo nekateri ameriški zvezdogledi, da bi

utegnil postati Anteros nov mesec naše zemlje, ki bi tako dobila še enega satelita. Ta satelit bi bil približno tolikšen kakor Mars in bi v malo manj kakor v 24 urah obkrožil zemljo. Ni pa seveda izključeno, da bi se ta planet, če bi se preveč približal zemlji, zaletel vanjo. Tako trdijo zvezdogledi in počakati je treba, da bomo sami videli, koliko je na zadevi resnice.

A N E K D O T E

Nezaželen gost.

Neka oboževalka skladatelja Brahmsa je sklenila nekoč prirediti temu mojstru na čast domačo večer z večjo družbo. To pa je bilo prav v času, ko je imel Brahms mnogo dela. Ker je dama to vedela in ni hotela doživeti kakšne zamere, je pokazala skladatelju imenik gostov, ki jih je mislila povabiti, še preden je vabila razposlala. Prosila ga je, naj prečrta imena gostov, ki bi mu ne bili zaželeni.

Brahms se ji je za pozornost lepo zahvalil. Res je črtal. Toda prečrtal je samo eno ime — namreč svoje.

Kovač.

Ko je Caruso nekoč gostoval v majhnem ameriškem mestu, je imel na programu tudi Brahmsovo pesem «Kovač».

Tik pred začetkom koncerta pa je pevec zvedel, da hoče neki moški za vsako ceno priti do njega, in sicer v osebni zadevi.

Sprejel ga je.

«Kakor sem na programu bral,» je dejal možak, «pojete nocoj tudi pesem o kovaču. Jaz sem edini kovač v tem mestu — in bi vas prav lepo prosil, pa še zelo hvaležen bi vam bil, če bi vstavili v pesem še to, da popravljam tudi otroške vozičke.»

Vražje tujke.

Ko je šel Jean Paul, ki se je po svojih listinah imenoval Jean Paul Richter, nekoč v Potsdam, ga je stražnik vprašal po poklicu. Na to vprašanje je Jean Paul odgovoril, da je «avtor». Tega pa brunni vojščak ni razumel. Vprašal ga je še enkrat, in ko je dobil enak odgovor, je zakričal: «Človek božji, povejte vendar to po nemško! Avtor? Kaj je to?»

«Knjige delam», je odvrnil Jean Paul.

«No, torej», se je pomiril stražnik, «zakaj niste takoj lepo po nemško povedali, da ste knjigovez Richter?»

Preživite udobno svoje počitnice
in potujte po morju

s parnikom „KRALJICA MARIJA“

(17.500 ton depl.)

Poletna in jesenska zabavna potovanja:

19. VII. — 3. VIII.

Benetke, Split, Pirej (Atene), Bospor, Konstanca (Bukarešta), Varna, Istanbul, Kotor (Cetinje), Dubrovnik, Benetke, Cene od 4000 din navzgor (voznina, kabina in hrana).

5. — 25. VIII.

Benetke, Split, Kotor, Budva, Krf, Pirej (Atene), Istanbul, Čanak (Troja), Nauplija (Mikene - Epidaurus), Navarin, Itea (Delfi), Korint, Katakolo (Olimpija) Itaka, Dubrovnik, Benetke. Cene od 6000 din navzgor (voznina, kabina, hrana in izleti v Trojo, Mikene, Epidaurus, Pilos in na Olimpijo).

24. IX. — 14. X.

Benetke, Split, Rodos, Larnaka (Ciper), Beirut (Baalbek, Damask), Haifa (Jeruzalem, Tel Aviv), Aleksandrija — (Kairo, Luksor), Dubrovnik, Benetke — Cene od 5000 din navzgor (voznina, kabina in hrana).

Informacije in prospekti:

Jugoslovanski Lloyd a. d., Zagreb, Gunduličeva 3
(Telefon: 32-51, 32-52. Brzjavke: Plovidba Zagreb)
in vsi vodilni potniški uradi

«Prijatelj» izhaja vsakega 5. v mesecu. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina je: Letno 12 števil revije «Prijatelj» Din 62.—.

Če se plačuje v obrokih, je četrtletna naročnina Din 16.—
polletna naročnina 31.—

Odgovorni urednik Emil Podkrajšek v Ljubljani.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Dalmatinova ul. 8/I. Tel. 21-32.

Tisk Delniške tiskarne d. d. Predstavnik: Ivan Ovsenik v Ljubljani.

Mojstrovina

^zDr. Oetker-jevim
PECILNIM PRAŠKOM

KLIŠEJE

ENO-IN VEČBARVNE

JUGOGRAFIKA

LJUBLJANA, SV. PETRA NASIP 23

Tudi Vi lahko pridobite
lep ten in dosežete občudovanje

ako uporabljate

CREME MOUSON

katera s svojimi delujočimi sestavinami prodira globoko v kožo, jo očisti, odstranjuje gube, popravlja in pomlaja. V najkrajšem času izgine groba, hrapava in nečista polt. A za ohranjenje Vaše kože uporabljajte samo novi

PUDER CREME MOUSON

ki daje Vaši koži nežno gladkost in tako zaželeni breskov videz. Nežen je kakor dah, a prekrasne njegove barve se zlivajo s kožo tako, da se njegov zaščitni sloj vobče ne zapazi in da ne dajete vtisa «napudranosti», nego prirodne lepote.

Creme Mouson Puder mala škatla din 11.—, srednja din 18.—, velika din 28.—.

Od 1. do 31. julija Vam daje Vaš dobavljatelj pri nakupu velike škatle pudra Mouson eno originalno tubo Creme Mouson za dan ali Cold Creme Mouson za noč brezplačno, da jo preizkusite.

Izkoristite takoj to edinstveno priliko!

Obmejni roman,

ki ga je spisala Ljuba Premer.

Naroda se pri založbi Evalit, Ljubljana, Dalmatinova 8.
Stane vezan v platno 60 din.